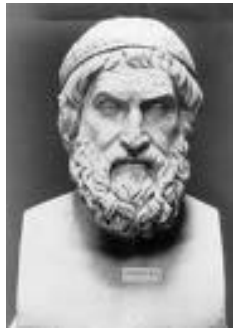

Elektra

Sophokles

Eerste druk september 2007

Copyright (C) 2007 Sjaak van Hal

Eerste druk maart 2008

Deze uitgave wordt met een schoollicentie per leerling verstrekt en mag dus alleen in geprinte vorm aan de leerling, voor/door wie het gekocht is verstrekt worden en aan niemand anders.

---

uitgeverij Pen en Penseel te Deventer
ingeleid, becommentarieerd en vertaald
door drs. J.H. van Hal

Ingeleid, becommentarieerd en vertaald door drs. J.H. van Hal

Index.

Inleiding	4
Voorgeschiedenis	4
De karakters van het stuk	6
Proloog	7
Parodos	11
Eerste epeisodion	16
Eerste stasimon	25
Tweede epeisodion	27
Tweede stasimon	48
Derde epeisodion	50
Derde stasimon	63
Kommos	63
Exodos	67

Inleiding.

Voorgeschiedenis

Om te kunnen varen van Aulis naar Troje eiste Artemis van Agamemnon het offer van diens oudste dochter Iphigeneia. In Aulis hadden de Grieken zich namelijk verzameld om Troje in te nemen, Paris te straffen en Helena terug te halen. Maar daar had Agamemnon een hert van Artemis gedood. Als wraak daarvoor eiste zij dit onmenselijke offer. Agamemnon brengt dit offer. (zonder dat hij het weet, redt Artemis Iphigeneia en brengt haar als haar priesteres naar het land der Tauriërs).

Na de inname van Troje komt Agamemnon terug in Mycene. Als bijzit heeft hij de orakelende en door niemand geloofde Cassandra, dochter van Priamos. In Mycene wordt hij door zijn vrouw Klytaimnestra en haar minnaar Aigisthos, neef en vijand van Agamemnon, in bad vermoord. Elektra een andere dochter van Agamemnon krijgt een ontorende positie en Orestes wordt door Elektra gered uit angst dat hij gedood zal worden en in de hoop dat hij ooit als wreker terug zal keren. Nu verwacht Elektra zijn terugkeer. Hij is nu oud genoeg om wraak te nemen.

De drie grote tragediedichters Aischylos, Sophokles en Euripides hebben ieder hun Elektra geschreven. In alle drie de spelen vermoordt Orestes zijn moeder. Bij Aischylos is die moord een schakel in een keten gebeurtenissen, die leidt tot geciviliseerde instellingen. Bij Euripides volgen Elektra en Orestes het orakel van Apollo, hoewel niet wijs, op. Dit doen zij met de nodige psychische worstelingen. Terwijl het orakel van Apollo in de twee andere spelen een centrale positie inneemt, wordt het door Sophokles even aangestipt. Alleen in deze tragedie doodt hij zijn moeder zonder dralen. Bovendien wordt bij Sophokles Aigisthos na Klytaimnestra gedood en spelen de Erinysen geen rol.

Sophokles heeft net zoals Euripides kritiek op de moedermoord, maar vroom als hij is geeft hij geen kritiek op Apollo's orakel. Dat orakel

rechtvaardigt de moord niet. Immers, Orestes vraagt niet, of hij, maar hoe hij gewroken moet worden.

Het hoogtepunt van het stuk ligt in vss. 766-768, waar de moederlijke aard van Klytaimnestra naar voren komt bij het horen van de dood van Orestes. Hoewel Agamemnon en diens geslacht de vijand is van Klytaimnestra en zij hem volgens Griekse nomos daarom heeft gedood en ook Elektra slecht heeft behandeld en zelfs met de vijand en medemoordenaar van Agamemnon samenwoont en zij ook Orestes als vijand zou moeten zien, treft de dood van haar zoon haar toch pijnlijk.

Dezelfde nomos geldt ook voor Orestes en Elektra. Zij moeten zich wreken op hun vijanden: Klytaimnestra en Aigisthos. In tegenstelling tot Klytaimnestra gaat dit zonder enige barmhartigheid. Misschien is deze rigiditeit wel op te vatten als blijk van hun jeugdigheid.

De karakters van het stuk

Opvoeder van Orestes en slaaf

Orestes

Elektra

Een koor van inheemse meisjes

Chrysothemis

Klytaimnestra

Aigisthos

Proloog

Het stuk speelt zich af in Mycene. De oude opvoeder van Orestes komt op en leidt Orestes en zijn vriend Pylades.

Opvoeder

1. O zoon van de man, die ooit in Troje het leger leidde,
2. Agamemnon, nu kun jij met eigen ogen,
3. dat zien, waarnaar jij altijd uitzag.
4. Want dit is het oude Argos, waarnaar jij verlangde,
5. het woud van Inachos' dochter, de door een horzel gestoken Io¹,
6. Dit is van de wolvendodende god Apollo
7. de wolvenmarkt en hier aan de linkerkant
8. Hera's beroemde tempel. Zeg maar gerust, dat je met deze plaats
9. van aankomst Mycene ziet, dat rijk aan goud is
10. en hier het zeer benijde huis der Pelopiden²
11. waarvandaan ik je ooit na de moord op je vader
12. van je bloedeigen zuster kreeg en wegbracht
13. en redde en opvoedde tot zo'n grote jeugdige kracht
14. om de moord op je vader te wreken.
15. Nu dan, Orestes en jij zeer dierbare vriend, Pylades,
16. moeten jullie snel overleggen, wat er gedaan moet worden,
17. want reeds brengt ons het schitterende schijnsel van de zon
18. ons het duidelijke tijlpen in de ochtend van de vogels
19. en is de duistere sterrennacht voorbij.
20. Voordat dus iemand uit huis komt, moeten jullie dat beiden

---

¹ Zeus was ooit verliefd op Io, een prinses en dochter van Inachos. Zeus had haar om haar te verbergen voor zijn jaloerse vrouw Hera in een koe veranderd. Deze had door een list in haar macht gekregen en laten bewaken door de 100-ogige Argos. Zeus op zijn beurt had Argos laten doden door Hermes. Hera wilde niet dat Io weer vrij kwam en heeft haar toen door een horzel laten steken en het meisje heeft toen waanzinnig door de wereld gedoold, totdat zij in Egypte aan de Nijl kwam en Zeus zijn vrouw wist te vermurwen door te beloven zijn relatie met Io te beëindigen.

² Afstammelingen van Pelops, Agamemnon en zijn familie.

---

21. met overleg regelen, want wij zijn daar, waar je niet meer
22. moet aarzelen, maar waar het 't juiste moment voor daden is.

Orestes

23. Zeer waarde dienaar, hoe duidelijke bewijzen toon jij,
24. dat jij voortreffelijk bent jegens ons.
25. Want precies zoals een voortreffelijk paard, ook al is het oud,
26. niet in gevaar de moed verliest,
27. maar de oren spitst, evenzo spoor ook jij
28. ons aan en volg jij zelf onder de eersten.
29. Daarom zal ik je mijn besluiten onthullen, en jij,
30. luister scherp naar mijn woorden
31. en als ik het ergens mis heb, verbeter het dan.
32. Toen ik immers bij het Pythisch orakel was gekomen
33. om te vernemen hoe ik mijn vader
34. moest wreken op zijn moordenaars,
35. gaf Apollo mij zo'n orakel, welke jij dadelijk zult horen:
36. ik moest zonder schilden en leger
37. met listen en steels met mijn hand doden.
38. Omdat wij dus zulk orakel gehoord hebben,
39. moet jij, wanneer het juiste moment je leidt,
40. het huis in gaan en al wat gedaan wordt te weten komen,
41. opdat jij, op de hoogte daarvan, het duidelijk aan ons bericht.
42. Want door jouw hoge leeftijd en de lange tijd³ zullen zij jou
43. zeker niet herkennen en niet zullen ze jou wantrouwen, grijs
44. als je bent, maar vertel, dat jij een gastvriend bent
45. en gekomen van Phanoteus, de Phokenser.
46. Want hij is hun grootste wapenbroeder.
47. Bericht - en voeg daaraan toe een eed - , dat
48. Orestes dood is door een onvermijdelijk lot
49. door op de Pythische spelen uit een rijdende
50. wagen te tuimelen. Zo moet het verhaal luiden.
51. Wij zullen vaders tombe, zoals Apollo beval,
52. eerst met een plengoffer en met weelderig haar
53. van het hoofd geknipt bekransen en daarna terugkeren
54. met een bronswandige urn in beide handen geklemd,

---

³ Van afwezigheid.

---

55. waarvan ook jij toch volgens mij weet, dat hij in het
56. struikgewas verborgen is om hen met woorden te misleiden
57. en een zoete tijding te brengen, dat mijn gestalte verdwenen is,
58. reeds verbrand en verkoold.
59. Waarom toch doet dat mij pijn, wanneer ik in schijn gestorven,
60. in werkelijkheid gered word en roem behaal?
61. Dat denk ik wel – geen woord met winst is slecht.
62. Want ik heb al vaak gezien hoe ook wijze lieden
63. in schijn en valselijk stierven. Daarna,
64. wanneer ze weer thuis kwamen, waren ze meer geëerd.
65. Weet, dat ik erop vertrouw, dat ook ik na deze tijding
66. in levenden lijve nog zal schitteren als een ster voor mijn
67. vijanden. Maar, vaderland en inheemse goden,
68. ontvangt mij in succes op deze tocht
69. en u, vaderhuis, want ik kom
70. om u met recht te reinigen door de goden gezonden.
71. Zendt mij niet eerloos uit dit land, maar als heerser
72. van mijn rijkdom en heroprichter van het huis.
73. Ik heb dat nu gezegd. U moet nu, oude man, gaan
74. en u van uw taak kwijten. Wij beiden gaan nu weg.
75. Het is immers het juiste moment en juist dat is voor de mensen
76. van ieder werk de belangrijkste chef.

Elektra

77. Wee, mij, mij, ongelukkige.

Opvoeder

78. He, ik dacht in het voorportaal een dienaars
79. te horen zuchten, jongen.

Orestes

80. Is het de ongelukkige Elektra? Wil jij,
81. dat wij hier blijven en naar de jammerklachten luisteren?

Opvoeder

82. Geenzins. Laten wij niets eerder proberen te doen
83. dan de opdrachten van Apollo en laten we daarmee beginnen
84. door een plengoffer voor je vader te gieten. Want ik denk,
85. dat dit onze daden machtig laat zegevieren.

Elektra

86. Heilig licht

---

87. en lucht gelijk aan de aarde, hoe vele
88. jammerklachten
89. en hoe vele slagen toegebracht
90. aan mijn borst tot bloedens toe heb jij gehoord,
91. wanneer de donkere nacht achter werd gelaten.
92. Wat betreft mijn treurig nachtwaken is mijn ongelukkig bed
93. in mijn ongelukkig huis al op de hoogte, hoezeer ik
94. om mijn rampzalige vader treur,
95. die Ares niet bloederig
96. in een vreemd land onthaalde,
97. maar van wie mijn moeder en haar bedgenoot
98. Aigisthos, zoals een houthakker een eik,
99. het hoofd met een moorddadige bij spleten.
100. Geen medelijden daarmee is er van een ander
101. dan van mij, omdat u vader zo
102. schandelijk en deerniswekkend bent gestorven.
103. Ik zal werkelijk niet ophouden
104. met mijn ongelukkige rouwklachten
105. zolang als ik de zeer schitterende
106. stralen van de sterren en dit daglicht zal zien,
107. zodat ik als een nachtegaal, die haar kinderen kwijt is⁴,
108. in mijn klagen voor deze poort van vaders huis
109. aan allen mijn geluid openlijk laat horen.
110. Huis van Hades en Persephone,
111. Hermes van de onderwereld en machtige Vloek
112. en eerbiedwaardige kinderen der goden, Erinysen,
113. die toezien op wie onrechtvaardig sterven
114. en op bedden, wanneer zij listig ontvreemd worden,
115. komt, helpt, wreekt,
116. de moord op onze vader
117. en zendt me mijn broer,
118. want ik kan niet meer in mijn ééntje
119. de last van mijn verdriet in balans houden.

---

⁴ Prokne doodde haar zoon Itys om wraak te nemen op diens vader Tereus, omdat die Prokne's zuster Philomela had verkracht. Prokne veranderde in een nachtegaal en jammerde altijd om Itus.

Parodos

Het koor komt op. Het bestaat uit vrouwen uit de buurt. Zij zijn gekomen om Elektra, hun vriendin te troosten en te steunen.

Strofe a

Koor

120. Kind, kind toch van een zeer ellendige
 121. moeder, Elektra. Wat voor zo een onverzadelijke
 weklacht
 122. uit je steeds, kwijnend
 123. om Agamemnon, die lang geleden
 124. uiterst goddeloos door uw listige moeder
 125. met bedrog is gestorven, die door kwade hand verraden is.
 126. Och, moge wie dit geleverd heeft,
 127. als ik dit mag zeggen, teloor gaan.

Elektra

128. Kroost van edele ouders,
 129. jullie zijn gekomen om mij in mijn leed te troosten.
 130. Ik weet en begrijp dit.
 131. Geenszins ontgaat het me,
 132. maar ik wil absoluut niet hierin te kort schieten
 133. en niet mijn rampzalige vader bejammeren
 134. maar jullie, die elkaar allerlei vriendendiensten bewijzen,
 135. laat mij zo van smart heen en weer lopen,
 136. ach, ik smeeek het.

Antistrofe a

Koor

137. Maar echt niet zul je hem uit Hades'
 138. voor allen bestemde poel, je vader, doen opstaan
 139. noch door je klachten noch door je gebeden.
 140. Altijd begin jij je klachten matig, maar
 141. verlies jij je in overweldigend verdriet,
 142. waarin geen bevrijding voor jouw ellende schuilt.
 143. Waarom toch verlang jij naar ondraaglijk leed?
-

Elektra

144. Dwaas is, wie zijn ouders,
 145. die zo deerniswekkend zijn omgekomen, vergeet.
 146. Maar mij heeft in mijn hart verkwikt de zuchtenrijke
 147. nachtegaal, die “Itus”, altijd “Itus” jammert⁵,
 148. een ontstelde vogel, Zeus’ bode⁶.
 149. Ach, u volstrekt ongelukkige
 150. Niobe, u beschouw ik als een godin
 151. omdat u in uw stenen graf,
 152. ach, weent⁷.

strofe b**Koor**

153. Heus niet aan jou alleen onder de stervelingen,
 154. kind, is leed verschenen,
 155. maar in dit leed overtreft jij degenen binnen,
 156. die van dezelfde afkomst zijn en door geboorte
 157. bloedverwant zulk een leven als Chrysothemis en
 158. Iphianassa leiden en Orestes gelukkig in een jeugd
 159. verborgen voor verdriet,
 160. die eens door het land van de Myceners
 161. als edel ontvangen zal worden,
 162. wanneer hij met de gunstige tred van Zeus
 163. naar dit land zal zijn gekomen.

Elektra

164. Op hem in ieder geval wacht ik onvermoeid en kinderloos,
 165. rampzalig, ongehuwd ben ik verloren,
 166. van tranen drijfnat, met mijn eindeloos
 167. lot van ellende. Hij vergeet,

---

⁵ Zie noot 3.

⁶ Het lied van de nachtegaal introduceert de lente en dus het nieuwe jaar, dat heilig is aan Zeus.

⁷ Niobe, koningin van Thebe, had ooit 7 zonen en 7 dochters. Zij had Leto beledigd, die maar twee kinderen had: Artemis en Apollo. Deze twee hebben op verzoek van hun moeder Niobe’s kinderen gedood. Van verdriet is Niobe versteend en huilt nog steeds: druipende steen.

---

168. wat hij heeft meegemaakt en gehoord.
 169. Want welk bericht met leugen
 170. bereikt mij net?
 171. Want altijd verlangt hij wel,
 172. maar ondanks dat vindt hij het niet waardig te verschijnen.

Antistrophe .b

Koor

173. Wees toch gerust, gerust,
 174. mijn kind, nog is in de hemel Zeus
 175. groot: hij ziet op alles toe en heeft over alles de macht.
 176. Laat aan hem je bovenmatige woede over
 177. en erger je niet al te veel aan wie je haat
 178. en vergeet ze niet.
 179. Want de tijd is een verlichting brengende god.
 180. Noch Agamemnon's zoon, die in Krisa
 181. de kaap bewoont, die koeien voedt,
 182. is achteloos,
 183. noch hij die aan de Acheron
 184. als een god heerst⁸,

Elektra

185. Maar voor mij is al het grootste deel van mijn leven
 186. voorbij, beroofd van hoop ben ik en niet meer sterk.
 187. Want zonder kinderen kwijn ik weg
 188. en geen vriend beschermt mij,
 189. maar evenals een onwaardige vreemdeling
 190. beheer ik mijn vaders vertrekken, zo
 191. in onbetamelijke kleding en
 192. en ik houd me bezig met lege tafels.

strofe c

Koor

193. Deerniswekkend was bij zijn terugkeer de kreet,

---

⁸ Agamemnon wordt voorgesteld als levend en heersend in de onderwereld.

194. en deerniswekkend was de kreet in de vaderlijke
 195. rustplaats, toen hem in het gezicht de klap
 196. van de geheel bronzen kaken trof.
 197. List was het, die dat bedacht had, lust de moordenaar:
 198. zij hebben verschrikkelijk een verschrikkelijke gedaante
 199. voortgebracht. Hetzij dus een god hetzij een sterveling
 200. was de dader.

Elektra

201. Die dag, die van allen tot mij
 202. het meest gehaat is gekomen.
 203. Nacht, verschrikkelijke last
 204. van een onuitsprekelijk maal.
 205. Die onbetamelijke dood heeft mijn vader
 206. gezien, toegebracht door twee handen,
 207. die mijn leven door verraad hebben genomen,
 208. die mij in de afgrond hebben gestort.
 209. Ik hoop, dat de grote Olympische god
 210. het hun geeft bestraffend leed te ondergaan
 211. en dat zij nooit genieten van feestvreugde,
 212. omdat zij zo iets gedaan hebben.

Antistrophe c

Koor

213. Wees erop bedacht het niet verder te vertellen.
 214. Begrijp jij niet, waardoor
 215. jij nu in huiselijk ongeluk
 216. valt, zo ongepast?
 217. Want echt veel van jouw ellende heb jij je daarbij nog
 218. op de hals gehaald, doordat jij door je mismoedige ziel
 219. altijd ruzies baart. Duld dit.
 220. Met de machthebbers valt niet te twisten.

Elektra

221. Ik werd in mijn ellende tot verschrikkelijke dingen
 222. gedwongen. Niet ontgaat mij mijn stemming. Het kan niet
 223. anders, want in ellende zal ik nooit
 224. dat verderf verzwijgen,
 225. zolang als het leven mij heeft.
-

226. Want van wie toch, lieve kinderen,
227. zal ik wel een passend woord horen
228. van welke mens, die doeltreffende gedachten heeft?
229. Houdt op, houdt op me te troosten:
230. dit zal onoplosbaar heten:
231. nooit zal ik ophouden met mijn leed,
232. zo eindeloos in rouwklachten?

Epoidos

Koor

233. Wel dan, ik zeg je toch welgezind,
234. zoals een betrouwbare moeder,
235. niet door verderf verderf voort te brengen
236. En welke maat is er voor ellende? Kom op,
237. Het deugt toch niet je niet om vermoorde mensen te
238. bekommeren? In welk mens is dat opgekomen?
239. Ik wens, dat hij noch daardoor in aanzien staat
240. noch dat ik, als ik de vrouw ben van een deugdelijke man,
241. rustig met hem samenwoon,
242. terwijl ik in het bezit ben van
243. ouders erende vleugels
244. van schrille jammerklachten.
245. Want als de dode als aarde en als niets
246. ongelukkig zal liggen
247. en zij niet op hun beurt
248. voor de moord gestraft zullen worden
249. dan zullen onder de mensen
250. schroom en respect wel passé zijn.
-

Eerste Epeisodion

Koor

251. Kind, ik ben gekomen uit zorg voor én uw belang
252. én tegelijk dat van mijzelf. Als ik niet goed spreek,
253. moet u zegevieren. Want wij zullen u dan volgen.

Elektra

254. Ik schaam mij wel, vrouwen, als ik u toeschijn
255. door mijn vele jammerklachten al te ontevreden te zijn,
256. maar nee, toch niet, want geweld dwingt mij dat te doen,
257. vergeeft me. Want hoe kan welke edele vrouw ook
258. bij het zien van haar vaders leed niet zulke dingen doen,
259. waarvan ik zie, dat ze mij dag en nacht altijd
260. meer doen bloeien dan vernietigen?
261. Op de eerste plaats is mijn relatie met mijn moeder
262. zeer vijandig geworden. Vervolgens woon ik
263. in mijn eigen huis samen met vaders moordenaars
264. en door hen word ik geregeerd en van hen hangt 't af,
265. of ik krijg of gebrek heb.
266. Verder, wat voor dagen denk jij dat ik doorbreng,
267. wanneer ik Aigisthos op mijn vaders troon zie zitten
268. en wanneer ik zie, hoe hij dezelfde kleren draagt
269. als hij en plengoffers bij de haard plengt
270. waar hij hem heeft gedood,
271. en wanneer ik van hen de laatste euveldaad zie,
272. de moordenaar in mijn vaders bed
273. met mijn ellendige moeder, als ik haar
274. moeder moet noemen, wanneer ze met hem het bed deelt.
275. Zij is zo hard, dat zij met vaders wraakgeest
276. samenwoont, zonder angst voor enige Erinys.
277. Maar alsof zij lacht om haar daden,
278. wacht zij op die dag, waarop zij toen
279. onze vader met een list doodde
280. en stelt dan op die dag reidansen op en slacht

281. maandelijkse offers voor de reddende goden⁹.
 282. En ik rampzalige zie dat in het huis
 283. en jammer, kwijn weg en weeklaag in mijzelf om
 284. het maal van vader, dat naar hem rampzalig heet.
 285. Want niet kan ik zo luid klagen
 286. als het mij van binnen pleziert.
 287. Want die zo genaamde edele vrouw
 288. maakt mij luid zulke kwade verwijten:
 289. “Godvergeten stuk ellende, is voor jou alleen
 290. je vader dood? Heeft geen ander sterveling verdriet?”
 291. Ik hoop, dat je ellendig omkomt en dat de goden van beneden
 292. jou nooit van die jammerklachten van nu bevrijden.”
 293. Deze euveldaden begaat zij. Maar wanneer zij van iemand
 294. hoort, dat Orestes zal komen dan gaat zij buiten zinnen naast
 295. mij staan en roept: “Ben jij mij hieraan niet schuldig?
 296. Is dit niet jouw werk, omdat jij uit mijn handen
 297. Orestes hebt gestolen en heimelijk in veiligheid hebt gebracht?
 298. Maar weet heus, dat jij waardige straf zult betalen.”
 299. Zo blaft zij en tegelijk naast haar spoort haar beroemde
 300. echtgenoot haar in hoogst eigen persoon daartoe aan,
 301. die volstrekte lafaard, een en al onheil,
 302. die zijn gevechten samen met vrouwen levert.
 303. Ik wacht alsmaar erop, dat Orestes zal komen om hieraan
 304. een eind te maken en ik, ongelukkige, ga te gronde.
 305. Want doordat hij altijd aarzelt iets te doen, heeft hij
 306. mijn huidige verwachtingen en die er niet zijn
 307. de grond ingeboord. In zo’situatie kun je, vriendinnen,
 308. noch bezonnen noch eerbiedig zijn, maar in deze ellende
 309. is er grote noodzaak ook ellende te veroorzaken.

Koor

310. Kom, vertel, zeg je dit ons, terwijl Aigisthos
 311. in de buurt is, of terwijl hij van huis vertrokken is?

Elektra

312. Geloof dat maar, denk maar niet, dat ik naar buiten zou gaan,

---

⁹ Vooral Zeus en Apollo, die zorgden voor de veiligheid van het huis, de bewoners en de bezittingen.

313. als hij in de buurt was. Maar hij is nu op het land.

Koor

314. Dan kan ook ik met een geruster hart met jou

315. spreken, als dit tenminste klopt.

Elektra

316. Wees overtuigd dat hij er niet is. Stel je vraag. Wat wil je?

Koor

317. Goed, mijn vraag: wat zeg je van je broer?

318. Zal hij komen, of dralen? Ik wil dat weten.

Elektra

319. Hij zegt van wel, maar toch doet hij niets van wat hij zegt.

Koor

320. Ja, wanneer een man iets groots doet, aarzelt hij gewoonlijk.

Elektra

321. Maar ik heb hem zonder aarzeling gered.

Koor

322. Wees gerust. Hij is voortreffelijk, dus helpt hij zijn vrienden.

Elektra

323. Ik geloof het, want anders zou ik echt niet lang leven.

Koor

324. Zeg nu niets meer. Want ik zie je zuster,

325. spruit van dezelfde vader en moeder, Chrysothemis,

326. dodengaven in beide handen naar buiten brengen,

327. zoals gewoon zijn voor hen beneden.

Chrysothemis

328. Wat ben jij nu weer bij de uitgang van de vestibule

329. komen zeggen, zus,

330. Heb je met opzet zelfs niet ondanks de lange tijd je les geleerd?

331. Bewijs niet met verblind hart loze diensten.

332. Toch weet ik dit ook van mijzelf, dat

333. ik pijn heb om de situatie. Daarom zal ik wel, als ik kracht

334. krijg, duidelijk maken wat ik daarover denk.

335. Maar nu in deze ellende besluit ik met gereefde zeilen¹⁰

336. te varen en niet de indruk te wekken iets te doen en geen

337. pijn te doen. Ik wil, dat ook jij zo doet, anders dan nu.

---

¹⁰ te gehoorzamen

338. Toch is het juiste niet, zoals ik zeg,
339. maar zoals jij oordeelt. Maar als ik vrij moet leven,
340. dan moet ik in alles naar de machthebbers luisteren.

Elektra

341. Verschrikkelijk, dat jij als dochter, van wie jij een kind bent,
342. hem vergeet, maar wel je om je moeder bekommert.
343. Want al mijn verwijten aan haar adres
344. ken jij en niets zeg jij uit jezelf.
345. Kies dan één van twee: wees dwaas,
346. of in het bezit van het verstand, denk niet aan je vrienden.
347. Want je zei zojuist, dat jij, als je kracht krijgt,
348. je haat voor hen wel zult tonen.
349. Terwijl ik vader in alles wreek,
350. help je me niet, maar houdt mij, die optreed, af.
351. Houdt dit niet naast ellende lafheid in?
352. Want onderwijs of leer van mij, wat voor winst
353. ik zal boeken, als ik stop met deze jammerklachten?
354. Leef ik niet? Slecht, ja ik weet het, maar voldoende voor mij.
355. Ik doe hun pijn, zodat ik de dode
356. eer bewijs, als daar enig vreugde is.
357. Ha, jij haat, maar in mijn ogen alleen in woorden,
358. in werkelijkheid woon je samen met vaders moordenaars.
359. Ik dan zal wel nooit, zelfs niet als iemand mij jouw cadeaus
360. zal brengen, waarin jij nu zwelgt,
361. voor hen wijken. Voor jou moet rijk een tafel gedekt zijn
362. en bezit in overvloed stromen. Want ik hoef alleen als voedsel
363. te hebben, dat ik geen leed berokken. Ik verlang er niet naar
364. jouw eer te krijgen. Jij ook niet, denk ik, als je verstandig bent.
365. Hoewel jij de dochter van de allerbeste vader kunt heten,
366. heet je de dochter van de slechtste moeder. Zo immers zul jij
367. voor zeer velen slecht zijn:
368. jij hebt je dode vader en de jouwen verraden.

Koor

369. Bij de goden, spreek niet in woede, want in beide betogen
370. zit winst, als jij leert haar argumenten te gebruiken
371. en zij weer die van jou.
-

Chrysothemis

372. Vrouwen, ik ben gewend, toch wel, aan haar woorden.
373. Ik zou nooit aan haar gedacht hebben, als ik niet gehoord had,
374. dat een reuze ramp op haar afkomt,
375. die haar van haar lange jammerklachten zal afhouden.

Elektra

376. Kom, vertel dan dat verschrikkelijke. Want als jij mij
377. iets groter dan dit zult vertellen, zal ik niet meer tegenspreken.

Chrysothemis.

378. Wel, ik zal je al, wat ik weet, vertellen.
379. Ze zijn van plan, als je niet met dit gejammer ophoudt,
380. jou daarheen te sturen, waar jij nooit een zonnestraal
381. zult zien en jij levend in een overwelfd vertrek
382. buiten dit land jouw rampen zult bezingen.
383. Bezin je hierop en verwijt me later nooit,
384. dat jij lijdt. Want nu is het 't moment verstandig te zijn.

Elektra

385. Hebben ze dan echt besloten dat met mij te doen?

Chrysothemis

386. Jazeker, wanneer Aigisthos thuis is gekomen.

Elektra

387. Maar ik wens, dat hij hierom snel komt.

Chrysothemis

388. Rampzalige, wat voor vloek heb jij hier gezegd?

Elektra

389. Dat hij komt, als hij iets hiervan wil doen.

Chrysothemis

390. Om wat te ondergaan? Waar toch zit je verstand?

Elektra

391. Om zo ver mogelijk aan jullie te ontsnappen.

Chrysothemis

392. Denk je niet aan je leven van nu?

Elektra

393. Mijn leven is zo mooi, dat je het kunt bewonderen.

Chrysothemis

394. Dat zou het zijn, als jij verstandig wist te zijn.
-

Elektra

395. Leer mij niet slecht te zijn voor mijn vrienden.

Chrysothemis

396. Dat doe ik niet, maar wel voor de heersers te wijken.

Elektra.

397. Kruip jij maar zo. Ik ben niet zoals jij spreekt.

Chrysothemis.

398. Maar het is goed niet door dwaasheid verbannen te worden.

Elektra

399. Zo nodig, zal ik verbannen worden door mijn hulp aan vader.

Chrysothemis

400. Vader weet dit en heeft vergiffenis.

Elektra

401. Dat zijn woorden voor slechte mensen om als advies te geven.

Chrysothemis

402. Zul je niet luisteren en met mij instemmen?

Elektra

403. Zeker niet. Ik hoop echt niet zo van verstand verstoken te zijn.

Chrysothemis

404. Ik zal dan gaan waarheen ik gestuurd ben.

Elektra

405. Waarheen ga je? Wie breng je deze brandoffers?

Chrysothemis

406. Moeder stuurt me om plengoffers op vaders graf te gieten.

Elektra

407. Hoe zei je? Maar zij haat hem het meest?

Chrysothemis

408. De man, die zichzelf gedood heeft. Want dat wil jij zeggen.

Elektra

409. Door welke vriend daartoe overgehaald? Wie behaagde dat?

Chrysothemis

410. Door een nachtelijk schrikbeeld, naar ik geloof.

Elektra

411. Goden van mijn vader, kom, help dan nu.

Chrysothemis

412. Put jij moed uit deze angst van haar?

Elektra

413. Als jij mij het droomgezicht vertelt, zal ik het je wel vertellen.

Chrysothemis

414. Maar ik kan het slechts voor een klein deel vertellen.

Elektra

415. Kom, vertel dat. Vaak hebben, heus, weinig woorden

416. mensen al ten val gebracht en weer opgericht.

Chrysothemis

417. Men vertelt dat jouw en mijn vader naar het licht gekomen is

418. en zij weer met hem het bed gedeeld heeft, dat hij daarna

419. de scepter die hij ooit droeg en nu Aigisthos,

420. bij de haard in de grond gestoken heeft¹¹.

421. Daaruit zou een tak vol bladeren zwellend

422. opgekomen zijn, waardoor heel het land

423. der Myceners overschaduwde werd.

424. Ik hoorde hoe een getuige zulke details uit de doeken deed,

425. toen zij de zon de droom openbaarde.

426. Meer dan dit weet ik niet, behalve

427. dat zij mij uit angst hiervoor stuurt.

428. Ik smeed u bij de goden van onze familie naar mij

429. te luisteren en niet door dwaasheid verbannen te worden.

430. Want als je mij afwijst, zul je me later weer in nood opzoeken.

Elektra

431. Kom, lieve, niets van wat je in beide handen hebt, moet jij

432. aan het graf toevertrouwen. Het is je niet geoorloofd

433. en het is goddeloos in opdracht van die vijandige vrouw¹²

434. voor vader dodengaven op te stellen of plengoffers te brengen.

435. Maar laat ze verdwijnen door de wind, of

436. onder een diepe laag aarde, waar nooit iets daarvan

437. vaders bed zal bereiken. Dat moet bewaard blijven voor haar

438. daar beneden, wanneer ze gestorven is.

439. Zij zou nooit, als zij niet als allersnoodste vrouw

---

¹¹ Hier is de scepter niet alleen symbool van Agamemnon's macht maar ook van diens vruchtbaarheid, de tak, die uit de scepter opkomt, staat voor zijn zoon Orestes.

¹² Gaven van een vijand waren onacceptabel.

---

440. geboren was, deze gehate plengoffers
 441. voor hem, die zij vermoord heeft, laten brengen.
 442. Kijk toch eens, of jij denkt, dat de dode in het graf
 443. haar wel gezind deze eergeschenken zal aannemen,
 444. hoewel hij door haar gedood, ongeëerd als een vijand,
 445. verminkt is en zij haar schande aan zijn hoofd heeft afgeveegd
 446. om zich te reinigen. Jij denkt toch niet, dat jij daarmee
 447. voor haar bevrijding van de moord brengt?
 448. Dat kan niet. Laat dat. Snijd het uiteinde van je golvende
 449. krullen van jouw hoofd en dat van mij, rampzalige, af
 450. en geef dat, weliswaar weinig maar wel dat wat ik heb,
 451. aan hem, mijn haar hier, smee ik je,
 452. en mijn riem, die niet weelderig versierd is.
 453. Kniel en vraag hem om uit de aarde voor ons
 454. als welgezinde steun tegen zijn vijanden te komen
 455. en dat zijn zoon Orestes nog leeft en met superieure kracht
 456. met zijn voet gaat staan op diens vijanden
 457. om voortaan hem met rijkelijker hand
 458. te bekransen dan waarmee wij hem nu begiftigen.
 459. Ik denk dus, ja ik denk dat het ook een werk van hem was,
 460. haar dit huiveringwekkend droomgezicht te sturen.
 461. Toch, zus, doe dit voor jou
 462. en mij als helpster en voor de liefste
 463. aller mensen, ons beider vader, die in de Hades is.

Koor

464. Plichtsgetrouw spreekt het meisje en als jij verstandig bent,
 465. lieve, zul jij dit doen.

Chrysothemis.

466. Ik zal het doen, want het rechtvaardige geeft geen aanleiding
 467. voor twee mensen te ruziën maar wel met haast te handelen.
 468. Wanneer ik dit doe, vriendinnen, moeten jullie
 469. bij de goden wel voor mij zwijgen.
 470. Want als moeder dit zal horen, dan denk ik
 471. nog nu een bittere poging te zullen wagen.
-

Eerste Stasimon.

Chrysothemis heeft het toneel verlaten om uit haar naam en die van Elektra offers aan Agamemnon te brengen. Elektra blijft stil op het toneel.

Str.a   Koor

473. Als ik geen waanzinnige zieneres ben
474. en van wijs verstand verstoken,
475. dan komt de zieneres,
476. vrouwe Iustitia, met in haar handen rechtvaardige zeges.
477. Zij gaat op ze af, kind, binnenkort.
478. Ik heb goede moed,
479. nu ik zojuist
480. de dromen met zoete
481. adem gehoord heb.
482. Want nooit word jij vergeten door
483. jouw vader, de heer der Grieken
484. en ook niet door de oude snede
485. met brons toegebracht van de dubbele bijl,
486. die hem gedood heeft
487. in een meest schandelijke gewelddaad.

Antistr.a

489. Komen zal zowel met veel voeten als handen
490. de Erinys, die zich in geduchte hinderlagen
491. met bronzen voeten verbergt.
492. Want zij verzet zich tegen een streven
493. naar een bloed besmukt huwelijk zonder bed en bruid
494. door hen, die daarop geen recht hebben.
495. Daarom, geloof me, vertrouwen wij erop,
496. dat nooit, nee nooit
497. een onschuldig visioen
498. tot de daders en hun helpers zal komen.
499. Heus, mensen kunnen niet voorspellingen zien
500. in vreselijke dromen en godsspreuken
501. als niet dit droombeeld in de nacht
502. goed zal aflopen.

Epode

503. O paardrijkunst van Pelops van weleer.
504. die veel leed berokkend heeft,
505. omdat jij rampzalig
506. voor dit land kwam.
507. Want sinds de in de zee verdronken
508. Myrtilos is gaan slapen,
509. uit zijn geheel gouden wagenbak
510. door ongelukkige gewelddaad
511. met wortel en al geworpen,
512. heeft nog geenszins
513. het veel leed veroorzakende geweld
514. het huis verlaten.
-

Tweede epeisodion.

Klytaimnestra verschijnt met een dienaars met offergeschenken voor het beeld van Apollo, wiens beeld voor het paleis staat. Zo wil Klytaimnestra Apollo overhalen, dat de droom, die ze heeft gehad, voor haar goed uitpakt.

Klytaimnestra

515. Teugelloos loop jij, naar het schijnt, weer heen en weer.
516. Ja, Aigisthos is er niet, die jou altijd ervan weerhield
517. buiten je vrienden te schande te maken.
518. En nu, nu hij er niet is, bekommer jij je niet om mij.
519. Inderdaad heb je al veel over mij tegen velen gezegd,
520. dat ik onverschrokken en voorbij het recht regeer,
521. omdat ik met te weinig respect én jou
522. én jouw belangen bejegen.
523. Ik heb wel respect, maar ik spreek kwaad van jou,
524. omdat jij dat vaak van mij doet.
525. Daarbij gebruik je altijd je vader en niets anders
526. als voorwendsel, omdat hij door mij gestorven is.
527. Ik weet het goed. Ik ontken het niet.
528. Want Iustitia heeft hem gedood, niet ik alleen
529. en mij zou jij moeten helpen, als jij verstand had.
530. Aangezien die vader van jou, die jij altijd beweent,
531. het waagde als enige van de Grieken jouw zuster
532. te offeren aan de goden, zonder dat hij evenveel
533. pijn als ik, haar moeder, geleden heeft, toen hij haar verwekte.
534. Wel, vertel mij dan waarom, om wie
535. hij haar offerde. Om de Grieken zul je zeggen?
536. Maar niet hadden zij het recht mijn dochter te doden.
537. Hij heeft in plaats van zijn broer Menelaos mijn kind
538. gedood, zou hij dan niet hiervoor voor mij moeten boeten?
539. Had die daar niet twee kinderen. Het lag veel meer voor de
540. hand dat zij stierven en niet mijn kind. Zij waren de kinderen
541. van de vader en moeder, om wie deze expeditie ging.
542. Of vatte Hades een groter verlangen op
543. om van mijn kinderen te proeven dan die van haar?
544. Of hing die verderfelijke vader minder aan die van mij

545. en verlangde hij naar die van Menelaos?
 546. Dat kenmerkt een onbekommerde kwaadaardige vader.
 547. Dat is mijn mening, ook al spreek ik tegen jouw mening in.
 548. Dat zal mijn dode dochter wel beamen, als zij een stem
 549. krijgt. Ik heb geen slecht geweten door mijn daden.
 550. Maar als jij vindt, dat ik het bij het verkeerde eind heb,
 551. bekritiseer dan je naasten, indien je de juiste mening hebt.

Elektra

552. Jij zult nu niet zeggen dat ik begonnen ben grieved te
 553. spreken en dat ik daarom dit van jou gehoord heb¹³.
 554. Maar als je het me toestaat, zal ik correct voor mijn gestorven
 555. vader en tevens zuster spreken.

Klytaimnestra

556. Inderdaad ik sta het toe. Als je altijd zo begon te spreken,
 557. zou jij niet kwetsend om naar te luisteren zijn.

Elektra

558. Goed dan, ik spreek tot jou. Jij zegt mijn vader gedood
 559. te hebben. Welk woord kan schandelijker dan dat zijn,
 560. of het nu terecht is of niet? Maar ik zal jou zeggen,
 561. dat jij hem niet met recht gedood hebt, maar jou heeft
 562. daarheen gesleept de overredingskracht van een slecht man,
 563. met wie jij nu samenleeft. Vraag de jageres Artemis, uit straf
 564. waarvoor zij de schepen zonder wind in Aulis hield.
 565. Nee ik zal 't zeggen, want je mag het niet van haar vernemen.
 566. Ooit joeg mijn vader, naar ik verneem, in het woud
 567. van de godin en joeg met zijn voetgestamp een gevlekte,
 568. gehoornde hinde op en erop pochend dat hij haar gedood had,
 569. liet hij een of ander woord vallen.
 570. En daarom werd Leto's dochter boos en
 571. hield de Grieken tegen, opdat vader als compensatie
 572. voor het beest zijn eigen dochter zou offeren.
 573. Zo zat het met haar offer, want het leger had geen andere
 574. oplossing om naar Troje of naar Ilion te gaan.
 575. Hierdoor werd hij zeer overweldigd en hij verzette zich hevig;
 576. met moeite heeft hij haar geofferd, niet om Menelaos.

---

¹³ Voor de Griekse wet was schuldig degene, die begonnen was.

577. Maar als hij dan, want ik zal ook jouw versie vertellen,
578. hem wilde helpen en dat daarom deed, moest hij dan
579. daarom sterven door jouw hand? Volgens welke wet?
580. Als jij deze wet voor de stervelingen instelt, zie er dan op toe,
581. dat jij jezelf geen leed en berouw bezorgt. Want als wij elkaar
582. uit wraak zullen doden, zul jij echt wel als eerste
583. sterven, tenminste als jij jouw straf krijgt. Welaan kijk,
584. of jij geen onwaar pleidooi houdt.
585. Want alsjeblijft, leg uit, waarom jij nu
586. de allerschandelijkste daad begaat,
587. omdat jij met de moordenaar slaapt, met wie jij
588. tevoren onze vader hebt gedood
589. en met wie jij kinderen maakt, terwijl jij je eerdere respectabele
590. kinderen, uit respectabele ouders gesproten, verstoten hebt.
591. Hoe kan ik dat goedkeuren? Of zul jij ook daarvan zeggen,
592. dat jij dat als straf voor je dochter int.
593. Schande, ook als je dat zult zeggen, want het deugt niet
594. met een vijand te trouwen omwille van je dochter.
595. Maar nee, wij mogen jou zelfs niet bekritisieren,
596. jij die in alle toonaarden laat weten, dat wij onze moeder
597. belasteren. Ja, ik beschouw jou meer als meesteres
598. dan als een moeder voor mij,
599. omdat ik een ellendig leven leid en door jou
600. en jouw deelgenoot altijd in veel ellende verkeer.
601. Die ander, de rampzalige Orestes is met moeite aan jouw
602. hand ontkomen en leeft ongelukkig in het buitenland.
603. Vaak heb je mij voor de voeten gegooid, dat ik hem voor jou
604. als wraakgeest opvoed. Als ik daartoe de kracht had,
605. zou ik het doen, weet dat wel. Daarom, als je wil,
606. moet jij mij maar tegenover allen openlijk slecht,
607. of kwetsend of vol schaamteloosheid noemen.
608. Want als ik in dergelijke daden bedreven ben,
609. dan maak ik, dunkt me, jouw aard niet te schande.

Koor

610. Ik zie hoe zij van woede blaakt en als zij met Iustitia
611. verbonden is, ontwaar ik geen zorg meer daarvoor.

Klytaimnestra

612. Wat voor zorg moet ik voor haar hebben,
613. die mij haar moeder zo heeft beledigd
614. en dat nog wel op die leeftijd? Denk je niet,
615. dat zij in staat is alles zonder schaamte te doen?

Elektra

616. Weet nu, dat ik me hiervoor schaam,
617. ook als ik een andere indruk op je maak. Ik begrijp,
618. dat mijn daden niet bij mijn leeftijd en niet bij mij passen,
619. maar jouw vijandschap en jouw daden
620. dwingen mij met geweld dit te doen.
621. Want schandelijk handelen leert schandelijk handelen.

Klytaimnestra

622. Schaamteloos kind, dwing ik jou al te vaak
623. over mijn woorden en daden te spreken?

Elektra

624. Nee, jij spreekt ervan, niet ik. Want jij begaat de daad
625. en de daden vinden voor zichzelf de woorden.

Klytaimnestra

626. Niet zul jij, bij mijn meesteres Artemis, nee, er met deze
627. vrijpostigheid straffeloos vanaf komen, wanneer Aigisthos
komt.

Elektra

628. Zie je? Jij wordt boos, terwijl je me toch hebt toegestaan
629. te zeggen wat ik wil en niet kun jij luisteren.

Klytaimnestra

630. Zul jij me dan zelfs niet in vrome stilte
631. laten offeren, nadat ik je toch alles heb laten zeggen?

Elektra

632. Ik laat het, beveel het. Offer en werp mij niet beschuldigend
633. mijn mond voor de voeten, want ik zal wel niet verder
spreken.

Klytaimnestra

(tot een dienaar)

634. Hé jij daar bij mij, til die vruchtenoffers op,
635. opdat ik tot deze heer gebeden richt,
-

636. die mij van het schrikbeeld bevrijden, die ik nu heb.
 637. Jij zult nu wel, Phoibos beschermer,
 638. mijn verholen woord horen. Het woord klinkt immers niet
 639. tussen vrienden en niet past het ieder ding aan het licht
 640. te brengen, terwijl zij hier dichtbij mij is, opdat zij niet
 641. met afgunst en veeltongig geschreeuw
 642. een kwaadaardig gerucht in heel de stad zaait.
 643. Maar luister zo, want zo zal ook ik het vertellen¹⁴.
 644. De verschijningen van de dubbelzinnige droom, die ik deze
 645. nacht zag, vervul die voor mij, heer Lukeios¹⁵,
 646. als die zich aan mij als een voortreffelijke droom heeft laten
 647. zien, maar indien als een vijandige, zend die dan daarentegen
 648. aan mijn vijanden. En als personen mij van mijn huidige
 649. rijkdom willen ontdoen, sta dat dan niet toe,
 650. maar wel dat ik zo altijd een leven zonder schade lijd
 651. en het huis der Atriden beheer en hun scepter hanteer,
 652. terwijl ik met de vrienden verkeer, met wie ik nu verkeer
 653. in succes en met al die kinderen, van wie mij
 654. geen kwade wil en bittere pijn treft.
 655. Luister, Apollo Lukeios, hiernaar genadig
 656. en geef ons allen, precies zoals wij vragen
 657. Ik geloof, dat u al het andere, ook als ik zwijg,
 658. als god volledig weet.
 659. Want het is natuurlijk, dat Zeus' kinderen alles zien¹⁶.

Tijdens het offer, terwijl de vrouwen apart staan, komt Orestes' opvoeder op en doet, alsof hij een bode van Phocis is.

Opvoeder

660. Onbekende vrouwen, hoe kan ik duidelijk weten,
 661. of dit het huis is van de alleenheerser Agisthos?

Koor

662. Dit is het, vreemde. Je hebt het juist geraden.

Opvoeder

---

¹⁴ Met zachte stem.

¹⁵ Titel voor Apollo als zonnegod.

¹⁶ Dit gebed is uniek. Het laat aardig zien hoe men in het geloof stond.

---

663. Vermoed ik dan ook terecht, dat zij hier zijn vrouw is?

664. Want haar uiterlijk is koninklijk om te zien.

Koor

665. Volkomen correct. Zij is hier bij u als die vrouw.

Opvoeder

666. Gegroet, heerseres, ik kom u als ook Aigisthos

667. zoete woorden brengen van een vriend.

Klytaimnestra

668. Dank je. Maar ik wil op de eerste plaats van je weten

669. wie der mensen u heeft gezonden.

Opvoeder

670. Phanoteus, de Phokenser. Hij laat een grote zaak berichten.

Klytaimnestra

671. Wat, vreemde? Zeg het. Omdat je van een vriend komt, zul jij,

672. dat weet ik zeker, welgevallige woorden spreken.

Opvoeder

673. Orestes is dood. Nu zeg ik het kort samengevat.

Elektra

674. Och, ik, ongelukkige. Vandaag ben ik dood.

Klytaimnestra

675. Wat zeg je, wat zeg je, vreemde? Luister niet naar haar.

Opvoeder

676. Dat Orestes gestorven is, zeg ik nu en ook zojuist.

Elektra

677. Ongelukkig ben ik aan mijn eind gekomen, ik besta absoluut niet meer.

Klytaimnestra

678. Jij, doe je taak, maar mij moet jij, vreemde,

679. de waarheid zeggen, hoe hij is omgekomen?

Opvoeder

680. Ik werd daarvoor op pad gestuurd en zal dan ook alles vertellen.

681. Hij was immers naar Griekenland's heerlijke, luisterrijke

682. wedstrijd gekomen om deel te nemen aan de Delphische

683. spelen¹⁷. Toen hij een man met schel trompetgeschal de

---

¹⁷ Bedoeld worden de Pythische spelen ter ere van Apollo.

684. loopwedstrijd had horen aankondigen, die als eerste beslist
 685. werd, kwam hij schitterend binnen en wekte hij ontzag op bij
 686. allen daar. Hij eindigde zoals hij startte en hij finishte
 687. met het zeer eervolle eergeschenk van de overwinning.
 688. En om u een lang verhaal in het kort te zegen, de daden
 689. en overwinningen van zo'n man zijn voor mij ongekend.
 690. Weet één ding. Van al de wedstrijden, die de scheidsrechters
 aankondigden
691. ....¹⁸
692. behaalde hij al de prijzen en werd hij gelukkig geprezen,
 693. terwijl hij werd aangekondigd als Argiver
 694. geheten Orestes, de zoon van Agamemnon,
 695. die ooit Griekenland's beroemde leger had verzameld.
 696. En zo zat dat, maar wanneer een god je wil schaden,
 697. kun je, ook niet als je sterk bent, eraan ontkomen.
 698. Want de volgende dag, toen er bij zonsopkomst een
 699. snelvoetige paardenrace gehouden zou worden,
 700. kwam hij binnen samen met vele menners.
 701. Eén was een Achaier, één kwam uit Sparta en er waren
 702. uit Afrika twee menners van welbespannen wagens
 703. en hij was onder hen de vijfde en had Thessalische merries¹⁹.
 704. De zesde kwam uit Aitolië met blonde paarden.
 705. De zevende was een man uit Magnesië²⁰.
 706. De achtste had witte paarden, een Ainianiër²¹.
 707. De negende kwam uit het door de goden gebouwde Athene.
 708. Verder was er een Boiotiër²², die de tiende wagen bemande.
 709. Zij gingen staan op de plaats, die de aangestelde
 710. scheidsrechters hun door het lot aanwezen en waar ze hun
 wagen lieten plaatsen.
711. Bij het bronzen trompetgeschal schoten ze weg. Tegelijkertijd

---

¹⁸ Hier stond een onleesbare interpolatie.

¹⁹ Thessalië was beroemd om zijn paarden; merries zouden met name voor spannen gebruikt worden.

²⁰ Magnesië in Thessalië.

²¹ Een stam in het zuiden van Thessalië.

²² De streek van Thebe.

---

712. schreeuwden zij hun paarden tegelijk luid toe en hanteerden
 713. zwepend de teugels. Heel de renbaan raakte vol met het
 714. gedreun van ratelende wagens. Stof dwarrelde op. Het was
 715. een chaos en evenzeer spaarde niemand zijn prikkels
 716. om de wagenassen en het gebries der paarden te passeren.
 717. Evenzeer schuimden de paarden op hun ruggen en vlogen de
 718. vlokken rond de rollende wielen en de adem van de paarden
 719. trof hen. Orestes hield zijn wagen tegen de hoek van de
 720. keersten zelf en schampte die altijd met de naaf en gaf het
 721. rechter paard, dat in de riemen liep de ruimte
 722. en het linker, dat bij de keerpaal was, toomde hij in.
 723. Eerst stonden alle wagens overeind, maar daarna
 724. sleurden de paarden van de Ainianiër, hard in de mond, hem
 725. met geweld mee en na de wending toen zij de zesde, ja reeds
 726. de zevende baan voltooiden,
 727. botsten zij met hun voorhoofd op de wagen van de Afrikaan.
 728. Daarna liet de één de ander crashen door dat éne ongeluk
 729. en vielen ze uit de wagen en heel de vlakke van Krisa²³ raakte
 730. vol van wrakstukken van de wagens. De man uit Athene,
 731. een geducht wagenmenner, bemerkte dat
 732. en mende zijn span aan de buitenkant erlangs, hield hen in
 733. en liet hen de paardengolf, die in het midden klotste, passeren.
 734. Als laatste reed, zijn paarden achterhoudend,
 735. Orestes met vertrouwen op de afloop.
 736. Toen hij zag, dat hij alleen over was, schreeuwde hij zijn
 737. merries een schrille kreet toe, die dwars door de oren ging
 738. en dreef hen voort en toen zij beiden de spannen naast elkaar
 739. hadden gebracht, reden zij om beurten
 740. met een hoofdlenge voorsprong op het andere paardenspan.
 741. En al de andere ronden hield de rampzalige zich
 742. zonder gevaar recht overeind op een verticale wagen,
 743. maar toen hij de linkerteugel liet varen ,
 744. toen het paard keerde, botste hij ongemerkt tegen de rand
 745. van de zuil. Hij brak de asbus doormidden
 746. en rolde uit de wagenbak en rolde in een bal ineen

---

²³ Krisa lag evenals Delphi in Phocis.

747. in de smalle teugels. Toen hij op de grond viel
 748. verspreiden de paarden zich naar het midden van de baan.
 749. Toen het volk zag hoe hij uit de wagen gevallen was,
 750. bejammerde het de jongeling om wat voor ellendig lot
 751. hij verkreeg ondanks zulke verrichtingen,
 752. terwijl hij nu eens tegen de grond geslingerd werd
 753. en dan weer zijn benen de lucht in stak,
 754. totdat menners de rennende paarden tegenhielden
 755. en hem onder het bloed losmaakten, zodat niemand
 756. van zijn vrienden, die zijn ongelukkig lichaam zag, hem kon
 757. herkennen. Zij verbrandden hem onmiddellijk
 758. en daartoe aangewezen Phokensers brengen zijn
 759. reuzenlichaam van rampzalige as in een kleine bronzen urn,
 760. opdat hij een tombe in zijn vaderland krijgt.
 761. Tot zover dit relaas voor u, weliswaar in woorden
 762. verschrikkelijk, maar voor wie het gezien heeft, precies zoals
 763. wij, is het de allergrootste ramp, die ik gezien heb.

Koor

764. Ach, ach, voor mijn meesters van weleer dan is heel het
 765. geslacht met wortel en al, naar schijnt, vernietigd.

Klytaimnestra

766. Zeus, wat betekent dit? Moet ik het gunstig noemen,
 767. of hoewel het verschrikkelijk is, toch een winst? Het doet pijn,
 768. als ik met eigen tegenspoed het leven red.

Opvoeder

769. Waarom ben je zo mismoedig, vrouw, door deze tijding?

Klytaimnestra

770. Verschrikkelijk is moederschap. Zelfs niet haat je je eigen
 771. kinderen als je door hen slecht behandeld wordt.

Opvoeder

772. We zijn dus voor niets gekomen, naar het lijkt.

Klytaimnestra

773. Helemaal niet. Hoe zul je wel vergeefs spreken,
 774. als je met betrouwbare bewijzen gekomen bent
 775. van de dood, van wie uit mijn ziel gesproten
 776. zich van mijn borsten en opvoeding verwijderd heeft
 777. en als balling in den vreemde leefde. Sinds hij dit land verlaten
-

778. heeft, heeft hij mij niet meer gezien. Hij verweet mij de moord
 779. op zijn vader en dreigde aan mij verschrikkelijke dingen te
 780. voltrekken. Zo bedekte mij noch 's nachts noch bij dag
 781. zoete slaap, maar onder leiding van de tijd
 782. leefde ik altijd, alsof ik zou sterven.
 783. Maar nu – want vandaag heb ik mij bevrijd van schrik,
 784. die van haar en hem dreigt; zij woonde hier met mij samen
 785. en bracht zo grote schade toe, omdat zij altijd onvermengd
 786. mijn zielenbloed dronk – nu zullen wij, denk ik,
 787. ongestoord wat betreft haar dreigementen de dag
 doorbrengen.

Elektra

788. wee mij, ongelukkige. Nu kan ik jammeren, Orestes,
 789. om jouw lot, omdat jij er zo aan toe bent en door haar,
 790. je moeder, wordt bespot. Komt hij er goed vanaf?

Klytaimnestra

791. Jij in ieder geval niet. Hij maakt het goed, zoals hij nu is.

Elektra

792. Luister, Nemesis, wrekende godin van de zojuist gestorvene.

Klytaimnestra

793. Zij luisterde waarnaar ze moest en heeft het goed bekrachtigd.

Elektra

794. Wees maar overmoedig. Nu heb je toevallig succes.

Klytaimnestra

795. Zullen jullie beiden, Orestes en jij, hier aan geen einde maken?

Elektra

796. Wij zijn klaar, maar nog niet om u rust te geven.

Klytaimnestra

797. Jij zult wel met jouw komst een rijke beloning verdienen,
 798. als jij een einde maakt aan haar geluidrijk geschreeuw.

Opvoeder

799. Ik kan weggaan, als dit goed geregeld is.

Klytaimnestra

800. Helemaal niet, want dit zou je wel in strijd met mijn
 801. waardigheid doen en met die van hem die jou op pad
 gestuurd heeft.
 802. Kom, ga naar binnen en laat haar hier maar buiten
-

803. haar eigen rampen uitschreeuwen en die van haar vrienden.

Elektra

804. Schijnt zij jullie toe als had zij verdriet en leed
 805. en schijnt zij enorm te wenen en te jammeren om haar zoon
 806. die zo gestorven is, de ongelukkige vrouw?
 807. Nee, maar lachend is zij verdwenen, ik ongelukkige.
 808. Liefste Orestes, hoe heb je mij met je dood in het verderf
 809. gestort! Jij bent verdwenen en hebt daarmee aan mijn hart
 810. de enige hoop, die nog bij mij was, ontnomen, dat jij namelijk
 811. ooit in levenden lijve als wreker van jouw vader zou komen
 812. en van mij rampzalige. Maar waar moet ik nu naartoe gaan?
 813. Alleen ik ben er nog, beroofd van jou
 814. en mijn vader. Nu moet ik weer dienen
 815. onder die mensen, die mij het meest gehaat zijn,
 816. vaders moordenaars. Kom ik er niet goed vanaf?
 817. Geloof me, geenszins zal ik in de toekomst naar binnen gaan
 818. om met hen te wonen, maar bij deze deur zal ik mijn
 819. leven zonder vrienden voorbij laten gaan en laten verdorren.
 820. Daarom moet iemand, van wie binnen is, mij maar doden,
 821. als hij dit erg vindt. Want het is een gunst, als hij mij doodt,
 822. maar een pijniging, als ik zal leven. Ik verlang geenszins naar
 het leven.

*Klytaimnestra en de opvoeder gaan naar binnen. Elektra blijft op het toneel.
 Het koor begint met haar aan een bespiegeling over wat er gebeurd is.*

Kommos

Strofe A

Koor.

825 Waar toch zijn Zeus' bliksems, of waar
 de schitterende Helios, als zij toekijkend
 dit rustig verheimelijken?

Elektra

Ach, ach.

Koor

Kind, waarom huil je?

Elektra

Ach.

Koor.

830

Roep niets luid.

Jij zult mijn dood zijn.

Koor

Hoe?

Elektra

Als jij hoop ontnemt

aan hen, die duidelijk naar Hades zijn gegaan,

835

zul jij nog meer op mij gaan staan, terwijl ik al wegwijn.

Antistrophe A.**Koor**

Ik weet, dat heer Amfiareoos²⁴
door uit goud geweven strikken van zijn vrouw
ook nu onder de grond geborgen is.

Elektra

840

Ach, ach, o.

Koor

Geheel als ziel heerst hij.

Elektra

Ach

Koor

Zeker ach. De verderfelijke vrouw ..

Elektra

is bedwongen.

Koor

845

Ja.

---

²⁴ Hij was één van de 7 koningen, die tegen Thebe optrokken. Hij was ziener en wist dat als hij mee zou gaan, niet terug zou keren. Zijn vrouw Eryphile verraadt hem voor een halsband.

Elektra

Ik weet het, ik weet het. Want verschenen is
 een wreker voor hem in pijn, maar ik heb
 niemand meer. Want wie er nog was, is weggerukt en verdwenen.

Strofe B**Koor**

In jouw ongeluk krijg je ongeluk.

Elektra

850 Ook ik weet dit, ik weet dit maar al te goed:
 mijn volledig ellendige leven is volledig speelbal
 van vele geduchte en huiveringwekkende gebeurtenissen.

Koor

Wij hebben gezien, waarover je schreeuwt.

Elektra

Leid me nu niet langer meer daarheen,
 waar geen

Koor

855 Wat zeg je?

Elektra

waar geen hulp te verwachten valt van
 iemand van gemeenschappelijke geboorte en edele vader.

Antistrofe B.**Koor**

860 Alle stervelingen hebben een lot.

Elektra

Soms ook dat zij in een snelhoevige wedstrijd
 zo, zoals die ongelukkige,
 in dunne teugels terechtkomen?

Koor

Onvoorstelbaar die schande.

Elektra

865   Natuurlijk. Als hij in den vreemde ...

Koor

Ach, ach.

Elektra

870   begraven is en geen deel heeft gehad aan
                          een graf of aan jammerklachten onzerzijds.

Chrysothemis

871. Door vreugde, werkelijk, heb ik het fatsoen laten varen

872. en word ik voortgejaagd, liefste, om snel te komen,

873. want ik breng u vreugde en rust van de ellende,

874. die jij voorheen had en waarover je klaagde.

Elektra

875. Waarvandaan kun jij hulp vinden

876. tegen mijn leed, dat niet te genezen valt?

Chrysothemis

877. Orestes is bij ons, weet dat jij dat van mij hoort,

878. net zo duidelijk als jij mij ziet.

Elektra

879. Maar ben jij gek geworden, ongelukkige

880. en lach jij om jouw en mijn ellende?

Chrysothemis

881. Nee bij de vaderlijke haard, maar ik zeg dit niet

882. uit overmoed, maar in de overtuiging dat hij bij ons is.

Elektra

883. Wee mij ongelukkige, van wie der mensen heb jij

884. deze tijdig gehoord en geloof jij dat al te zeer?

Chrysothemis

885. Ik heb duidelijke bewijzen hiervan gezien en

886. geloof dit bericht op mijn gezag en niet op dat van een ander.

Elektra

887. Welke reden dat te geloven, ongelukkige, heb jij gezien?

888. Wat heb jij gezien, waardoor jij door dit ongeneeslijke vuur
                          verhit wordt?

Chrysothemis

889. Bij de goden, luister nu en zeg dan,

890. wanneer je het gehoord hebt, of ik verstandig ben of dwaas.

Elektra

891. Jij, vertel het dan maar, als je enig plezier aan die tijding hebt.

Chrysothemis

892. Goed, ik vertel je alles, wat ik gezien heb.

893. Toen ik bij vaders oude²⁵ tombe gekomen was,

894. zag ik van de top van de tombe nog maar net uitgegoten

895. stromen melk en hoe vaders graf omkranst is

896. met een cirkel van alle bloemen, die er zijn.

897. Toen ik dat gezien had, raakte ik verbaasd en ik keek om me

898. heen, of misschien niet een sterveling ons dicht naderde.

899. En toen ik heel het gebied in rust zag,

900. ging ik dichterbij naar de tombe toe. Aan de rand van de tombe

901. zag ik een pas afgesneden lok.

902. Onmiddellijk, toen ik, arme, dat gezien had, werd ik in mijn ziel

903. getroffen door een mij vertrouwde ingeving, dat ik dat

904. bewijs zag van Orestes, de allerliefste.

905. Ik betastte het met mijn handen en sprak geen goddeloze

906. woorden²⁶. Uit vreugde vulde ik meteen mijn ogen met tranen.

907. En nu weet ik evenzeer als toen, dat dit kleinood

908. van niemand anders kwam dan van hem.

909. Want bij wie past dit afgezien van mij en jou?

910. En ik heb het niet gedaan, dat weet ik,

911. ook niet aan de andere kant jij. Hoe zou jij dat gedaan hebben?

912. Zelfs niet kun jij ongestraft dit huis verlaten voor de goden,

913. maar ook niet pleegt moeder in gedachten zulke dingen te doen

914. en niet zou ze dit ongemerkt doen.

915. Dit zijn grafgeven van Orestes.

916. Kom, lieve, heb moed. Niet worden dezelfde lieden, geloof me,

917. altijd door dezelfde god bijgestaan.

918. Voorheen was hij ons beiden vijandig, maar misschien zal de

919. dag van vandaag het begin van veel goeds bekrachtigen.

---

²⁵ Van Agamemnon, maar ook van diens voorouders.

²⁶ Waardoor de goede betekenis van dit omen verloren kon gaan.

Elektra

920. Ach, weet, dat ik allang met je te doen heb wegens jouw dwaasheid.

Chrysothemis

921. Wat is er? Zeg ik dit niet tot jouw genoegen?

Elektra

922. Jij beseft niet waarheen je gaat of wat je denkt.

Chrysothemis

923. Hoe weet ik niet, wat ik duidelijk gezien heb.

Elektra

924. Hij is dood, arme. Dat hij jou redt, is voor jou passé.

925. Richt je ogen niet meer op hem.

Chrysothemis

926. Mijn hemel. Van wie heb jij dit gehoord?

Elektra

927. Van degene, die dichtbij hem was, toen hij stierf.

Chrysothemis

928. Waar is die man? Verbazing, geloof me, bekruipt mij.

Elektra

929. Binnen. Welgevallig voor moeder en niet onaangenaam.

Chrysothemis

930. Hemeltjelijef, van wie dan toch zijn die vele dodengaven

931. bij vaders graf?

Elektra

932. Ik denk vooral, dat iemand dat als herinnering

933. aan de dode Orestes heeft bijgezet.

Chrysothemis

934. O ongelukkige. Vreugdevol heb ik me met zulk een tijding

935. gehaast. Ik wist echt niet hoe slecht wij ervoor stonden,

936. maar nu, nu ik gekomen ben, vind ik al wat er voorheen was

937. en nog meer in deplorabele staat.

Elektra

938. Zo staat het er voor jou voor. Als jij naar mij luistert,

939. zul je de last van het huidige verdriet opheffen.

Chrysothemis

---

940. Zal ik soms de doden laten verrijzen?

Elektra

941. Niet doelde ik daarop, want zo dwaas ben ik niet.

Chrysothemis

942. Wat draag je mij op, dat ik aankan?

Elektra

943. Verman je te doen, wat ik je zal adviseren.

Chrysothemis

944. Maar als het nuttig is, zal ik het niet afwijzen.

Elektra

945. Zie, zonder inspanning, geloof me, lukt niets.

Chrysothemis

946. Ik let op. Ik zal al het mogelijke bijdragen.

Elektra

947. Hoor dan nu, hoe ik besloten heb het te uit te voeren.

948. Ook jij weet, dunkt me ,

949. dat geen vriend voor ons aanwezig is, maar dat Hades

950. hen heeft geroofd en dat wij beiden alleen over zijn.

951. Zolang ik hoorde, dat mijn broer nog in volle bloei leefde,

952. koesterde ik hoop, dat hij ooit zou komen om zijn vaders

953. moordenaar te straffen. Nu, nu hij niet meer is, kijk ik naar jou in

954. de hoop, dat jij niet zult aarzelen de moordenaar van je vader,

955. Aigisthos, met jouw zuster hier te doden.

956. Ik moet namelijk niets meer voor jou verbergen.

957. Wat voor zin zal het hebben, dat jij onbekommerd bent, wat voor

958. hoop zie jij nog intact? Integendeel, jij kunt zuchten om het

959. verlies van het bezit van de vaderlijke rijkdom

960. en al deze tijd kun jij verdriet hebben,

961. omdat je zonder echtgenoot, zonder huwelijk oud wordt.

962. Jij hoeft echt niet meer te hopen, dat jij dat nog zult krijgen.

963. Zo'n dwaas man is Aigisthos niet, dat hij ooit zal toestaan,

964. dat er kinderen van mij en jou geboren zullen worden

965. tot onbetwistbare bron van leed voor hem.

966. Maar als jij je aansluit bij mijn plannen,

967. zul jij ten eerste van jouw vaders

968. en tevens broers zijde de naam krijgen toegewijd te zijn,

969. vervolgens zul jij, precies zoals jij geboren bent,
 970. voortaan vrij heten
 971. en een waardig huwelijk krijgen. Want een ieder
 972. laat gewoonlijk zijn oog vallen op wat voortreffelijk is.
 973. Zie jij niet hoe grote loftuitingen, voorwaar, jij jezelf en mij
 974. bezorgt, als jij je door mij laat overreden?
 975. Welke stedeling of vreemde toch zal ons niet,
 976. wanneer hij ons ziet, begroeten met de volgende lof:
 977. "Ziet deze twee zusters, vrienden,
 978. die de vaderlijke woning gered hebben
 979. die het ooit op zich hebben genomen hun vijanden, die er
 980. goed voorstonden, te vermoorden zonder hun leven te sparen.
 981. Die twee moeten allen liefhebben, hen beiden moeten allen
 982. eren. Hen moeten allen op feesten in de stad met heel het volk
 983. wegens hun moed vereren.
 984. Zo zal inderdaad ieder mens van ons beiden spreken,
 985. tijdens ons leven en wanneer we dood zijn, zodat de roem ons
 986. niet verlaat. Kom, lieve, luister, help vader,
 987. help je zuster, bevrijd mij van mijn ellende
 988. en bevrijd jezelf, in de wetenschap, dat het schandelijk is
 989. voor edel geboren en schandelijk te sterven.

Koor

990. In zo'n situatie is voorzichtigheid zowel voor wie spreekt
 991. als ook voor wie luistert een bondgenoot.

Chrysothemis

992. Ja, als zij geen slecht verstand had, zou zij, vrouwen,
 993. alvorens te spreken voorzichtigheid betrachten,
 994. precies zoals zij dat niet doet.
 995. Wat wil zij toch bereiken, dat zij zich
 996. zo'n onverschrokkenheid toeigent en mij oproept haar te
 997. helpen? Zie jij het niet in? Een vrouw ben jij en geen man.
 998. Jij legt het af tegen je vijanden in geweld.
 999. Hun geluk bloeit dagelijks,
 1000. maar het onze vloeit weg en loopt op niets uit.
 1001. Wie zal dan, als hij zo'n man beraamt te doden,
 1002. zonder zijn ondergang er vanaf komen?
 1003. Pas maar op, dat wij niet, terwijl wij het toch al slecht maken,
-

1004. niet nog grotere ellende krijgen, als iemand deze woorden
 1005. hoort. Het is helemaal niet voordelig en het helpt ons ook
 1006. geenszins een goede naam te krijgen maar wel roemloos te
 1007. sterven. Want niet is het sterven het ergste, maar wanneer
 1008. iemand ondanks een doodswens ook dat niet kan verkrijgen.
 1009. Maar ik smeed je, voordat je volkomen verderfelijk te gronde
 1010. gaat en ons geslacht volkomen uitroeit,
 1011. beteugel je woede en ik zal
 1012. wat gezegd is onuitgesproken en onuitgevoerd houden,
 1013. maar kom eindelijk toch zelf bij zinnen, hoewel jij
 1014. in niets bij machte bent voor de machthebbers te wijken.

Koor

1015. Luister. Voor een mens is er geen groter winst te behalen
 1016. dan voorzichtigheid en een wijs verstand.

Elektra

1017. Je hebt niets onverwachts verteld. Ik wist goed,
 1018. dat jij zou afwijzen, wat ik te vertellen had.
 1019. Wel, deze daad moet door mij alleen met eigen hand
 1020. gedaan worden, want ik zal het niet onverricht opgeven.

Chrysothemis

1021. Ach, was jij maar zo vastbesloten, toen vader
 1022. stierf. Want jij zou alles hebben uitgevoerd.

Elektra

1023. Ik was toen wel zo van inborst, maar geestelijk niet daartegen
 opgewassen.

Chrysothemis

1024. Train je geestelijk zo je hele leven te blijven.

Elektra

1025. Jij drukt me dat op het hart, alsof je niet mee zult doen.

Chrysothemis

1026. Ja, want waarschijnlijk gaat het ook met mij slecht, als ik help.

Elektra

1027. Ik benijd je om je verstand, maar om je lafheid haat ik je.

Chrysothemis

1028. Ik zal verdragen hoe je over mij praat, zelfs indien je goed van
 mij spreekt.

Elektra

1029. Nooit zul jij dit van mij meemaken.

Chrysothemis

1030. De rest van de tijd is ook lang om hierover te oordelen.

Elektra

1031. Ga weg, want bij jou is geen hulp te halen.

Chrysothemis

1032. Wel waar, maar jij bent hardleers.

Elektra

1033. Ga naar jouw moeder en vertel haar dat alles.

Chrysothemis

1034. Maar zozeer haat ik jou niet.

Elektra

1035. Wel, weet dus tot wat voor schande jij mij wilt brengen.

Chrysothemis

1036. Geen schande maar voorzorg voor jezelf.

Elektra

1037. Moet ik dan jouw idee van wat rechtvaardig is volgen?

Chrysothemis

1038. Ja, want wanneer je verstandig bent, zul jij ons beiden
voorgaan.

Elektra

1039. Heus, het is verschrikkelijk het fout te hebben maar wel goed
te spreken.

Chrysothemis

1040. Jij hebt de kwaal goed genoemd, waaraan jij lijdt.

Elektra

1041. Hoezo? Schijn ik jou dit niet met recht te zeggen?

Chrysothemis

1042. Maar soms schaadt ook het recht.

Elektra

1043. Volgens die wetten wil ik niet leven.

Chrysothemis

1044. Maar als jij dat zult doen, zul jij mij prijzen.

Elektra

1045. Geloof het, ik zal het doen. Ik laat mij door jou niet
afschrikken.

Chrysothemis

1046. Werkelijk, zul je niet op je besluit terugkomen?

Elektra

1047. Nee, want niets is gehater dan een slecht besluit.

Chrysothemis

1048. Jij schijnt je helemaal niet te bekommeren om wat ik zeg.

Elektra

1049. Al lang heb ik dat besloten, niet nu pas.

Chrysothemis

1050. Welnu, ik ga weg, want jij krijgt het niet van je gedaan mijn

1051. woorden bij te vallen en ik niet jouw karakter.

Elektra

1052. Hup, ga naar binnen. Jou zal ik zeker nooit volgen,

1053. zelfs niet als jij dat zeer zult verlangen. Immers, grote

1054. dwaasheid wordt gekenmerkt ook door het najagen van niks.

Chrysothemis

1055. Als jij misschien gelooft het enigszins bij het rechte eind

1056. te hebben, denk dat dan. Wanneer je weldra met beide benen

1057. in ongeluk staat, zul jij mijn woorden prijzen.

Tweede stasimon

Elektra blijft dichtbij de paleisdeuren.

Str. Wij zien, hoe hoog in de lucht de verstandigste vogels zich
1060 bekommeren om het voeden
van hun ouders, van wie zij ontspruiten en
van hun kinderen, van wie zij voordeel vinden²⁷.
Waarom doen wij dit niet zoals zij?
Maar nee, bij Zeus' bliksem
en het hemelse Goddelijke Recht.
1065 Niet lang zijn wij zonder smart.
O aards gerucht der mensen,
schreeuw mij deerniswekkend
stemgeluid naar benee
aan de Atriden beneden en breng hun sombere verwijten²⁸.

Ant.str. Dat hun huis er slecht aan toe is,
1071 werkelijk, en de strijd tussen de twee kinderen
niet meer wordt bijgelegd
door een pact van vriendschap.
Verraden, wordt Elektra
alleen geteisterd, omdat zij altijd
1075 het lot van haar vader ongelukkig bejammert evenals
een klaagrijke nachtegaal.
Geenszins bekreunt zij zich erom
te sterven en zij is bereid niet te zien,
1080 mits zij maar de twee Erinysen gedood heeft²⁹,

---

²⁷ Ooievaars voeden hun ouders.

²⁸ Dat zij als ouders, vooral Agamemnon, hun kinderen niet bijstaan, dat aan de andere kant hun kinderen het laten afweten.

Wie zal er wel zo nobel ontspruiten?

Str. Geen adellijke wil tijdens zijn leven
 snood zijn goede naam roemloos
 te schande maken, kind, mijn kind,
 1085 zoals ook jij gekozen hebt voor een geheel jammerlijk
 leven samen met je vader.
 Jij hebt niet onaanzienlijk gedrag uitgerust
 om in één keer twee prijzen te behalen:
 de naam van wijs en edel kind.

Ant.str. Moge jij in macht en rijkdom
 1091 superieur aan je vijanden leven,
 zoals jij nu onder hun hand leeft.
 Want ik heb jou weliswaar niet in een
 voorspoedig levenslot aangetroffen,
 1095 maar je behaalt wel de eerste prijs
 wegens respect voor Zeus
 voor de belangrijkste zeden, die het daglicht hebben gezien.

---

²⁹ Hier worden Klytaimnestra en Agamemnon bedoeld.

Het derde Epeisodion

Orestes en Pylades komen op met een dienaar. Zij doen zich voor als Phocensische boden met in hun handen de urn van Orestes.

Orestes

1098. Vrouwen, hebben wij het goed gehoord? Zijn wij op de goede
1099. weg en gaan wij waarheen wij willen?

Koor

1100. Wat wil je weten en met wat voor doel verschijn jij?

Orestes

1101. Ik zoek al een tijdje waar Aigisthos woont.

Koor

1102. Wel, jij bent aan het goede adres en jouw gids verdient geen
straf.

Orestes

1103. Wie van jullie zal de mensen binnen wel vertellen
1104. ons beider aanwezigheid, waarnaar zij innig verlangden?

Koor (*koor wijst naar Elektra*)

1105. Zij hier, als de naaste verwant moet het berichten.

Orestes

1106. Kom, vrouw, ga naar binnen en vertel,
1107. dat een paar Phokensers Aigisthos zoeken.

Elektra

1108. Ik ongelukkige, jullie brengen toch geen duidelijke bewijzen
1109. van de tjdning, die ik al vernomen heb?

Orestes

1110. Ik weet niet wat jij gehoord hebt, maar mij droeg
1111. de oude Strophios op over Orestes te berichten.

Elektra

1112. Wat is er vreemde? Want angst overweldigt me.

Orestes

1113. Wij komen, zoals je ziet, in een kleine kruik
1114. zijn resten brengen. Hij is dood.

Elektra

1115. Ik ongelukkige, dat is nu dat duidelijke bewijs.
1116. Binnen handbereik zie ik, naar het lijkt, de last.

Orestes

1117. Als jij om Orestes' onheil huilt,
1118. weet dan, dat deze kist zijn lichaam bevat.

Elektra

1119. Vreemde, bij de goden, gun het me, als dit vat
1120. hem bergt, het in handen te krijgen,
1121. opdat ik mijzelf en heel het geslacht tegelijk
1122. met deze as beweene en bejammer.

Orestes

1123. Brengt het haar en geeft het, wie zij ook is.
1124. Zij vraagt dit niet, alsof zij een vijand is,
1125. maar hetzij als vriend of een bloedverwant.

Elektra

1126. O herinnering aan de mij liefste mens en overblijfsel van
1127. Orestes' leven, hoe anders heb ik jou in handen gekregen
1128. anders dan mijn verwachtingen, waarmee ik jou wegzond.
1129. Want nu betast ik jou met mijn handen, terwijl je niets bent.
1130. Jongen, ik zond jou stralend weg uit huis.
1131. Ach, was ik maar eerder gestorven, voordat ik jou
1132. met mijn handen stal en naar den vreemde liet gaan
1133. en jou zo ervoor behoedde vermoord te worden
1134. om op die dag gestorven te liggen
1135. met een gemeenschappelijk aandeel in je vaders tombe.
1136. Maar nu niet thuis, maar op vreemd grondgebied ben jij als
1137. balling aan een slecht eind gekomen, gescheiden van jouw
1138. zuster. Niet heb ik, armzalige, jou in liefdevolle handen
1139. in bad verzorgd en niet heb ik uit het geheel ontvlamde vuur,
1140. zoals normaal is, jouw rampzalige last opgenomen
1141. maar in vreemde handen verzorgd kom jij als ongelukkige,
1142. een gewicht van niets, in een kleine urn.
1143. Ik ongelukkige, vroeger heb ik jou gevoed,
1144. maar zonder nut. Ik heb dat vaak voor jou gedaan
1145. in zoete inspanning. Want nooit was jij
-

1146. meer een lieveling van moeder dan van mij,
 1147. noch waren de bedienden binnen jouw voedster, maar ik,
 1148. ik werd altijd door jou jouw zuster genoemd,
 1149. maar nu is dat voor mij voorbij op één dag
 1150. samen met jouw dood. Want jij hebt alles opgepakt
 1151. en bent heengegaan als een stormvlaag. Vader is weg.
 1152. Ik ben dood door jou. Zelf ben jij door jouw dood verdwenen
 1153. Mijn vijanden lachen. Waanzinnig is van vreugde
 1154. mijn onmoederlijke moeder. In het geheim voor haar
 1155. zond jij mij vaak berichten, dat jijzelf als wreker
 1156. zou verschijnen, maar dat heeft jouw ongelukkige lot
 1157. en het mijne afgepakt. Het zond jou zo aan mij
 1158. niet in jouw diepbemide gedaante
 1159. maar als as en nutteloze schaduw.
 1160. Wee mij, mij.
 1161. Deerniswekkende gestalte. Ach, ach.
 1162. Jij, die , wee mij, mij, over zeer ongelukkige
 1163. wegen gestuurd bent, liefste, hoe heb jij mij te gronde gericht.
 1164. Jazeker, broederlijk hoofd.
 1165. Dus ontvang mij in dit verblijf van jou,
 1166. mij, die niets ben, in het niets, opdat ik voortaan
 1167. met jou beneden woon, want toen ik boven was, had ik
 1168. met jou hetzelfde aandeel. Ook nu verlang ik
 1169. te sterven en niet verstoken te blijven van jouw graf.
 1170. Want van de doden zie ik, dat ze geen verdriet hebben.

Koor

1171. Je bent van een sterfelijke vader, Elektra, denk daaraan.
 1172. En Orestes is sterfelijk. Dus kerm niet al te zeer.
 1173. Wij allen moeten dit ondergaan.

Orestes

1174. Ach, ach, wat moet ik zeggen. Tot wat voor radeloze woorden
 1175. moet ik me wenden. Ik kan mijn tong niet meer bedwingen.

Elektra

1176. Welk verdriet kreeg jij? Waarom zeg je dit?

Orestes

1177. Is dit mooie uiterlijk van jou dat van Elektra?

Elektra

1178. Dat is het, en wel zeer ongelukkig.

Orestes

1179. Och, hoe ongelukkig dan ben ik door dit ongeluk.

Elektra

1180. Vreemde, deze klacht uit jij toch niet om mij?

Orestes

1181. O lichaam, eerloos en goddeloos te gronde gericht.

Elektra

1182. Vreemde, echt van niemand anders dan van mij spreek jij
kwaad.

Orestes

1183. Ach, dat jij ongehuwd en ongelukkig leeft.

Elektra

1184. Wat toch zie jij, dat jij zo klaagt?

Orestes

1185. Dat ik niets wist van mijn onheil?

Elektra

1186. Door welke uitspraak kwam jij tot die conclusie?

Orestes

1187. Doordat ik jou zag opvallen door jouw vele verdriet.

Elektra

1188. En dan zie je nog wel een beetje van mijn verdriet.

Orestes

1189. Hoe kunnen er nog gehatere dingen zijn om te zien dan dit.

Elektra

1190. Dat ik samen leef met de moordenaars.

Orestes

1191. Met die van wie? Vanuit wat voor positie heb je mij deze ramp
meegedeeld.

Elektra

1192. Met die van vader. Vervolgens dien ik hun noodgedwongen.

Orestes

1193. Welk mens dan wendt zich tot jou met deze dwang?

Elektra

1194. Zij heet mijn moeder, maar is in niets gelijk aan een moeder?

Orestes

1195. Wat doet zij? Slaat zij jou, of laat ze jou in erbarmelijke omstandigheden leven?

Elektra

1196. Ze slaat en vernedert mij en doet al wat slecht is.

Orestes

1197. Is er niemand, die jou zal helpen, of dat zal verhinderen?

Elektra

1198. Zeker niet, want wie het wel was, heb jij mij als as voor me neergezet.

Orestes

1199. Ongelukkige, want al een tijd kijk ik met deernis naar jou.

Elektra

1200. Welnu, weet, dat jij dat als enige sterveling ooit hebt geuit.

Orestes

1201. Ja, want als enige ben ik uit zorg voor jouw ellende gekomen.

Elektra

1202. Jij bent toch niet als verwant van ons ergens vandaan gekomen?

Orestes

1203. Ik zal het je wel zeggen, als ik kan vertrouwen op hun welgezindheid.

Elektra

1204. Ze zijn welgezind, zodat je tegen betrouwbaren zult spreken.

Orestes

1205. Laat nu deze urn los om het gehele verhaal te vernemen.

Elektra

1206. Bij de goden, doe me dat niet aan, vreemde.

Orestes

1207. Luister naar mijn verhaal en jij zult het nooit bezuren.

Elektra

1208. Bij uw kin, ontnem niet het dierbaarste aan mijn omarming.

Orestes

1209. Ik weiger het toe te staan.

Elektra

1210. Hoe ongelukkig ben ik om jou,
Orestes, als ik beroofd zal worden van jouw graf.

Orestes

1211. Jubel. Niet met recht jammer jij.

Elektra

1212. Hoe zal ik niet met recht mijn dode broer bejammeren?

Orestes

1213. Het past jou niet die urn zo toe te spreken.

Elektra

1214. Verdien ik zo weinig eer van de dode?

Orestes

1215. Jij verdient eer van iedereen, maar dit is niet jouw zaak.

Elektra

1216. Wel, als ik hier Orestes' lichaam aanraak.

Orestes

1217. Niet dat van Orestes, maar dat is verzonnen.

Elektra

1218. Maar waar is van die rampzalige het graf?

Orestes

1219. Dat is er niet. Van de levende is er geen graf.

Elektra

1220. Hoe sprak je jongen?

Orestes

Ik spreek geen leugen.

Elektra

1221. Leeft de man dan?

Orestes

Ja, als ik tenminste bezielde ben?

Elektra

1222. Ben jij het dan?

Orestes

Kijk eens naar de zegelring van mijn vader

1223. en kom te weten, of mijn woorden betrouwbaar zijn.

Elektra

1224. Liefste licht.

Orestes

Liefste licht, inderdaad.

Elektra

1225. Stemgeluid, ben jij gekomen?

Orestes

Haal je informatie niet van elders.

Elektra

1226. Heb ik je in mijn handen?

Orestes

Ja, om mij voortaan altijd te hebben.

Elektra

1227. Liefste vrouwen, stadgenoten,

1228. Ziet hier Orestes, met listen gestorven

1229. en nu met listen gered.

Koor

1230. Wij zien het, kind, ook mij rolt bij deze gebeurtenissen

1231. een vreugdetraan uit mijn ogen.

Elektra

1232. O kind,

1233. kind, lichaam, dat mij het liefst is,

1234. je bent nu gekomen,

1235. hebt gevonden, bent gekomen, hebt gezien, wie je wil.

Orestes

1236. Ik ben er. Maar wees stil en wacht.

Elektra

1237. Wat is er?

Orestes

1238. 't Is beter te zwijgen, opdat niemand binnen het hoort.

Elektra

1239. Maar nee bij Artemis, die altijd ongetemd is,

1240. nooit zal ik me verwaardigen hiervoor bang te zijn,

1241. een massa vrouwen,

1242. die altijd binnen is.

Orestes

1243. Zie dan eens, hoe ook in vrouwen strijdvaardigheid zit.

1244. Jij weet dat, dunkt me, dondersgoed uit ervaring³⁰.

Elektra

1245. Jonge, jonge. Jonge, jonge, jij hebt een duister onderwerp

---

³⁰ Klytaimnestra, hun moeder, heeft hun vader gedood.

1246. te berde gebracht, ééntje zonder einde,
 1247. dat nooit vergeten zal worden,
 1248. mijn ramspoed, hoe die is.

Orestes

1249. Ook dat weet ik goed, maar pas wanneer de gelegenheid
 1250. het laat zien, moeten we hieraan denken³¹.

Elektra

1253. Ieder moment zal mij wel
 1254. als geschikt passen, ja ieder moment
 1255. om dit met recht te zeggen³².
 1256. Want met moeite heb ik nu mijn vrijmoedige mond gehouden.

Orestes

1257. Ja ik ben het met je eens³³. Dus houd dat zo³⁴.

Elektra

1258. Door wat te doen?

Orestes

1259. Verlang niet lang te spreken, als het niet het juiste moment is.

Elektra

1260. Wie zal zo wel accepteren,
 1261. dat het belangrijker is te zwijgen
 1262. dan het feit dat jij gekomen bent.
 1263. Want ik heb jou nu onverwacht en onverhoopt aanschouwd.

Orestes

1264. Jij hebt mij toen gezien, toen de goden mij aanzetten te gaan.³⁵

Elektra

1265. Jij hebt van een vreugde
 1266. gesproken hoger
 1267. dan de vorige,
 1268. indien een godheid
 1269. jou naar ons huis hebt laten gaan.

---

³¹ Wanneer de moordenaars dood zijn, kunnen zij zeggen wat zij willen.

³² Dat jij er bent.

³³ Dat onze hereniging geweldig is en het begin van de overwinning.

³⁴ Als je al te uitgelaten bent, komt men erachter en worden wij ontdekt.

³⁵ De goden hebben beslist, wanneer Elektra Orestes weer zou zien.

1270. Ik zie het als goddelijk

Orestes

1271. Enerzijds aarzel ik jou in je vreugde te beperken,

1272. anderzijds ben ik bang dat jij al te zeer door genot overmand wordt.

Elektra

1273. O jij, die het juist achtte na lange tijd

1274. door een zeer geliefde reis zo aan mij te verschijnen,

1275. Zeker niet moet jij mij, nu je mij in zoveel pijn gezien hebt ...

Orestes

1276. Wat moet ik niet?

Elektra

mij beroven

1277. van het genot van jouw aangezicht, zodat ik het verlies.

Orestes

1278. Heus, ik zou zeker ook op anderen wel boos worden, als ik dat zag.

Elektra

1279. Ben je het ermee eens?

Orestes

Natuurlijk.

Elektra

1280. Lieve, ik heb de stem gehoord,

1281. waarop ik zelfs niet gehoopt zou hebben.

1282. Ik heb mijn opwelling de mond gesnoerd

1283. en ik arme heb het zonder kreet vernomen.

1284. Maar nu heb ik jou.

1285. Jij bent verschenen

1286. met je zeer beminde aangezicht,

1287. dat ik ook niet in ramspoed zou kunnen vergeten.

Orestes

1288. Laat overvloedige woorden achterwege

1289. en stel mij er niet van op de hoogte, dat mijn slechte moeder,

1290. noch dat Aigisthos het vaderlijk bezit van het huis

1291. weg scheidt, deels over de balk smijt, deels doelloos verkwist.

1292. Woorden kunnen het juiste moment verhinderen,

1293. maar wat mij zal passen, nu op dit moment,

1294. maak mij dat duidelijk, waar wij tevoorschijn gekomen of
 1295. verborgen onze vijanden met onze huidige tocht het lachen
 1296. zullen laten vergaan. Gedraag je zo, dat moeder jou niet door
 1297. zal hebben door een stralend gezicht, wanneer wij beiden het
 1298. huis binnen zijn gegaan. Kom, jammer, als bij verderf,
 1299. dat verzonnen is. Wanneer we succes hebben, dan pas
 1300. zullen we blij kunnen zijn en vrij lachen.

Elektra

1301. Wel broer, zoals jou belieft,
 1302. zo zal ook mijn houding zijn, want jij hebt mij dit plezier
 1303. gegeven en niet ik. Ook niet,
 1304. als ik jou maar een beetje verdriet gedaan zou hebben,
 1305. zou ik het zelf kunnen verkiezen een grote winst te vinden.
 1306. Ik zou dan wel niet het huidige lot goed dienen.
 1307. Maar jij weet het vervolg? Natuurlijk.
 1308. Want je hebt gehoord, dat Aigisthos niet thuis is
 1309. en moeder wel. Wees geen moment bang, dat zij
 1310. mijn gezicht stralend van het lachen zal zien.
 1311. Oude haat zit in mij ingebakken
 1312. en nu ik jou gezien heb, zal ik nooit ophouden van vreugde
 1313. tranen met tuiten te huilen. Hoe zou ik,
 1314. omdat ik op deze éne tocht jou dood
 1315. en levend gezien heb. Jij hebt met mij onbegrijpelijke dingen
 1316. gedaan, zodat ik het wel niet voor een voorteken zou houden,
 1317. als vader levend tot mij zou komen. Ik zou geloven hem te
 1318. zien. Aangezien jij dus zo'n weg voor ons hebt afgelegd,
 1319. ga zelf voorop, zoals je hart je ingeeft. Want ik zou alleen
 1320. twee mogelijkheden niet gemist hebben. Ik zou mezelf edel
 1321. gered hebben, of ik zou edel gestorven zijn.

Orestes

1322. Ik zeg u, wees stil. Want bij de uitgang hoor ik
 1323. iemand van de mensen binnen komen.

Elektra

Gaat naar binnen, vrienden,

1324. Vooral omdat jullie zulke dingen brengen, als niemand kan
 1325. wegstoten van het huis en waarover niemand zich kan
 verheugen, als hij ze krijgt.
-

Opvoeder

1326. O jullie, die uiterst dwaas en van het verstand beroofd zijn,
1327. bekommeren jullie je helemaal niet meer om het leven,
1328. of is jullie helemaal geen verstand aangeboren,
1329. omdat jullie niet doorhebben, dat jullie niet bij,
1330. maar midden in de grootste rampspoed zelf verkeren?
1331. Als ik niet toevallig al lang bij deze deurpost
1332. op wacht stond, dan zou datgene, waarmee jullie bezig zijn,
1333. geloof dat maar, al in het huis zijn voor jullie zelf.
1334. Nu heb ik daarvoor zorg gedragen
1335. en nu moeten jullie afstand nemen van lange betogen
1336. en van dit onverzadelijke geschreeuw gepaard met vreugde
1337. en naar binnen gaan, omdat het in een situatie als deze slecht
1338. is te dralen Het is het moment van bevrijding.

Orestes

1339. Hoe staat het er verder voor, wanneer ik naar binnen ga?

Opvoeder

1340. Uitstekend. Het is een feit, dat niemand jou herkent.

Orestes

1341. Naar het lijkt, heb je bericht, dat ik dood ben.

Opvoeder

1342. Verneem, dat jij als een van de mannen in Hades hier bent.

Orestes

1343. Zijn zij daarmee dan blij? Of wat wordt er gezegd?

Opvoeder

1344. Als het voorbij is, zal ik het wel zeggen. Zoals het nu is,
1345. is alles van hen goed, ook wat niet goed is.

Elektra

1346. Wie is dat, broer? Zeg het, bij de goden.

Orestes

1347. Heb je dat niet door?

Elektra

Ik begrijp het niet.

Orestes

1348. Weet je niet, aan wie je me ooit in handen gaf?

Elektra

1349. Aan wie? Wat zeg je?
-

Orestes

In wiens handen ik werd weg gesmokkeld

1350. naar de vlakke van de Phokensers door jouw zorg?

Elektra

1351. Is dat die man, die ik ooit als enige van velen betrouwbaar

1352. vond ten tijde van de moord op vader?

Orestes

1353. Dat is hem. Ondervraag mij niet verder.

Elektra

1354. Liefste licht, enige redder van het huis

1355. van Agamemnon, hoe ben je hier gekomen?

1356. Ben jij hem echt, die hem en mij uit veel ellende heeft gered?

1357. Liefste handen, dierbaarste voetknecht,

1358. hoe verkeerde jij zo lang onopgemerkt door mij

1359. met mij en gaf jij dat niet aan, maar richtte jij me

1360. met woorden te gronde, terwijl jij mij de heerlijkste dienst

1361. bewees. Gegroet, vader, want ik geloof mijn vader te

1362. aanschouwen. Gegroet. Weet, dat ik u het meest van de

1363. mensen heb gehaat en bemind op één dag.

Opvoeder

1364. Dat schijnt mij voldoende, want het relaas, van wat er verder is

1365. gebeurd ... vele nachten komen aanrollen en evenveel dagen,

1366. die jou, Elektra, dat duidelijk zullen openbaren.

1367. Maar laat ik u beiden, die hierbij staan, zeggen dat het nu

1368. het moment is te handelen. Nu is Klytaimnestra alleen.

1369. Nu is geen man binnen. Als u beiden zult wachten,

1370. bedenkt dan, dat u met hen en anderen, sluw

1371. en meer dan die zult vechten.

Orestes

1372. Niet meer zal dit werk wel een lang betoog eisen,

1373. Pylades, maar om zo snel mogelijk naar binnen te gaan,

1374. na eerst de vaderlijke godenbeelden begroet te hebben

1375. van al de goden, die deze vestibule bewonen.

Elektra

1376. Heer Apollo, luister genadig naar hen beiden,

1377. en naar mij bovendien, die mij dikwijls tot u wendde

1378. met volhoudende hand, van wat ik had.

1379. Nu, Apollo Lukeios, op grond van wat ik heb
1380. vraag ik, bid ik, smee ik, betoon u welwillend
1381. aan ons als helper in deze plannen
1382. en toon de mensen,
1383. wat voor straf voor goddeloosheid de goden hun geven.

Elektra gaat Orestes en Pylades achterna het paleis in. Het koor blijft alleen achter.

Derde stasimon

1385   **Str.a** Ziet, waar Ares voortwoekert,
                              terwijl hij onweerstaanbaar bloed uitblaast.
                              Zo juist zijn onder het dak van het huis gegaan
                              om kwade misdaden te wreken
                              onontkoombare honden.
1390   Zo zal mijn geestesdroom niet meer lang
                              in gespannen verwachting wachten.

Ant.a Want binnen wordt geleid
                              een helper van de doden met listige voet het huis in
                              naar de van oudsher rijke verblijfplaats van vader,
                              met in beide handen pasgescherpte bloeddorst.
1395   Het kind van Maia,
                              Hermes³⁶ brengt hen, terwijl hij de list in duisternis
                              verborgen heeft, naar het einddoel zelf en niet meer wacht hij.

Kommos

Strofe

Elektra

1398. Liefste vrouwen. De mannen zullen
1399. onmiddellijk het werk voltooien. Kom wacht stil.

Koor

1400. Hoe dan? Wat doen ze nu?

Elektra

1401 Zij versiert een schaal voor het graf en zij beiden staan dichtbij.

Koor

---

³⁶ Hermes was begeleider van de reiziger in alle soorten.

1402. Waarom ben jij naar buiten gesnelde?

Elektra

Om ervoor te waken, dat niet Aigisthos

1403. binnen komt, zonder dat wij het merken.

Klytaimnestra

1404. Ach, ach, huis

1405. zonder vrienden, maar vol van moordenaars.

Elektra

1406. Iemand schreeuwt binnen. Horen jullie het niet, vriendinnen?

Koor

1407. Ik, arme, heb iets gehoord,

1408. waarnaar niet geluisterd kan worden, zodat ik ril.

Klytaimnestra

1409. Wee mij, ellendige. Aigisthos, waar toch ben jij?

Elektra

1410. Ziet, er roept weer iemand?

Klytaimnestra

Kind, kind,

1411. heb medelijden met je moeder.

Elektra

Maar niet kreeg hij medelijden van u

1412. en ook niet de vader, die hem verwekt heeft.

Koor

1413. Stad, ongelukkige familie, nu spoedt zich voor u

1414. uw dagelijkse ongeluk ten einde, ja ten einde.

Klytaimnestra

1415. Ik ben getroffen

Elektra

Sla, als je kunt, nog een keer.

Klytaimnestra

1416. Wee mij, nog een keer.

Elektra

Ach, was het maar tegelijk met Aigisthos

Koor

1417. Vervloekingen gaan in vervulling.

1418. In leven zijn

1419. zij die onder de aarde liggen.

1420. Want zij die lang geleden gestorven zijn nemen ongemerkt
 1421. het bloed terugstromend weg van hun moordenaars.

Antistrophe

Koor

1422. Kijk hier zijn zij. Bloedig druipt hun hand
 1423. van de offergave van Ares en niet kan ik hun gispem.

Elektra

1424. Orestes, hoe is het met jullie?

Orestes

- De situatie in huis is prima,
 1425. als Apollo een goed orakel gegeven heeft.

Elektra

1426. Is de ellendige dood?

Orestes

- Wees niet meer bang,
 1427. dat moeders onbeschaamdheid jou ooit zal onteren.

Koor

1428. Houdt op, want ik zie
 1429. duidelijk Aigisthos.

Elektra

1430. Jongens, zullen jullie niet teruggaan?

Orestes

- Jullie zien, dunkt me, de man
 1431. op ons...

Elektra

.....

1432. Hij komt blij uit het gebied voor de stad.

Koor

1433. Gaat zo snel mogelijk het voorportaal binnen.
 1434. Het vorige hebben jullie goed geregeld. Regelt dit nu ook goed.

Orestes

1435. Wees gerust. Dat zullen we.

Elektra

Doe nu snel, zoals je van plan bent

Orestes

1436. Ik ben al op weg.

Elektra

De situatie hier zal mij wel ter harte gaan.

Koor

1437. Het zal wel helpen een paar woorden

1438. vriendelijk in het oor

1439. bij deze man te fluisteren,

1440. opdat hij ongemerkt

1441. in een strafproces springt.

Exodos

Aigisthos

1442. Wie van jullie weet, waar toch die Phokensische vreemden
 1443. zijn, van wie men zegt dat ze ons bericht hebben, dat Orestes
 1444. zijn leven gelaten heeft in een crash met een wagenrace?
 1445. Jij, heus, jij, denk ik, ja jij weet het, jij, die voorheen
 1446. onverschrokken was. Ik denk namelijk, dat het jou het meest
 1447. ter harte gaat en dat jij het daarom wel weet en kunt zeggen.

Elektra

1448. Ik weet het. Natuurlijk. Anders zou ik niet op de hoogte zijn
 1449. van het ongeluk van mijn liefsten.

Aigisthos

1450. Waar dan kunnen die vreemden zijn? Vertel het me.

Elektra

1451. Binnen. Zij zijn gekomen naar het huis van een geliefde
 gastvriendin.

Aigisthos

1452. Hebben ze soms ook werkelijk zijn dood bericht?

Elektra

1453. Nee, maar ze hebben het laten zien, niet alleen verteld.

Aigisthos

1454. Kunnen wij het dan ook in eigen persoon vernemen?

Elektra

1455. Jij kunt zeker het erbarmelijke schouwspel zien.

Aigisthos

1456. Hemel, tegen gewoonte in heb jij mij reden tot grote vreugde
 gegeven.

Elektra

1457. Jij zult wel blij zijn, als dit voor jou heugelijk is.

Aigisthos

1458. Ik beveel u stil te zijn en de poorten te openen
 1459. voor alle Myceners en Argivers om te zien,
 1460. dat als iemand van hen voorheen door lege verwachtingen
 1461. door die man moed kreeg, nu mijn bit aanvaardt,
 1462. omdat hij het lijk ziet en niet onder dwang verstandig wordt
-

1463. door mij als straffer te ontmoeten.

Elektra

1464. Goed, mijn taak zit erop. Mettertijd heb ik verstand gekregen,

1465. zodat ik de machthebbers zal dienen.

Elektra luistert, doet de deur open. Orestes en Pylades verschijnen en brengen op een ekkuklema een met kleren overdekt lijk naar buiten. Aigisthos veronderstelt, dat het Orestes is.

Aigisthos

1466. Zeus, ik zie hoe een voorteken niet zonder afgunst³⁷ is

1467. uitgekomen. Als daarover verontwaardiging heerst, zwijg ik.

1468. Neemt heel de sluier weg van de ogen, opdat

1469. mijn verwant toch ook van mij rouwklachten ontvangt.

Orestes

1470. Raak jij het zelf aan. Het is niet mijn taak, maar de uwe

1471. dat te zien en vriendelijk toe te spreken.

Aigisthos

1472. Wel, jij geeft goed advies en ik zal luisteren. Jij moet,

1473. als Klytaimnestra ergens in huis is, haar roepen.

Orestes

1474. Zij is dichtbij jou. Kijk niet meer ergens anders heen.

Aigisthos

1475. Nee, wat zie ik?

Orestes

Wie vrees jij? Wie ken jij niet?

Aigisthos

1476. Midden in de netten van welke mensen is de ongelukkige

1477. terecht gekomen?

Orestes

Heb jij niet door,

1478. dat jij al een hele tijd levenden antwoordt als waren zij dood?

Aigisthos

1479. Hemel, ik heb je woorden begrepen. Dit moet wel

1480. Orestes zijn, die tot mij spreekt.

---

³⁷ Van de goden.

Orestes

1481. Vergiste jij je de hele tijd, hoewel jij een beste ziener bent?

Aigisthos

1482. Ellendig dan ben ik aan mijn einde gekomen, maar sta mij toe

1483. een weinig te kunnen zeggen.

Elektra

Laat hem niet verder spreken,

1484. bij de goden, broer, en laat hem niet een lang betoog houden.

1485. Want als mensen midden in het ongeluk zitten, welk een

1486. voordeel uit de tijd zal hij die gaat sterven kunnen behalen?

1487. Kom, dood hem zo snel mogelijk en daarna moet jij hem

1488. aan die grafdelvers geven, van wie het logisch is, dat hij ze

1489. krijgt, buiten ons gezichtsveld. Want dit zal mij wel als enige

1490. bevrijden van het ongeluk van weleer.

Orestes

(tot Aigisthos)

1491. Ga snel naar binnen. Nu gaat het niet om woorden,

1492. maar om jouw leven.

Aigisthos

1493. Waarom breng jij mij in huis? Als deze daad deugt,

1494. hoe is er dan duisternis nodig en dood jij mij niet gewoon?

Orestes

1495. Beveel niet. Ga daarheen, waar jij mijn vader

1496. gedood hebt om op dezelfde plek te sterven.

Aigisthos

1497. Moet dan dit hele huis het ongeluk der Pelopiden

1498. van nu en de toekomst zien?

Orestes

1499. In ieder geval jouw ondergang. Ik ben hiervan voor jou een beste ziener.

Aigisthos

1500. Daarmee poch je niet op een vaardigheid die je van je vader hebt.

Orestes

1501. Jij spreekt veel tegen. De tocht wordt vertraagd.

1502. Hup, ga.

Aigisthos

Na jou

Orestes

Jij moet voorop gaan.

Aigisthos

1503. Om niet te ontkomen aan jou?

Orestes

1504. Opdat jij niet zoals jij wilt sterft.

1505. Ik moet ervoor zorgen, dat dat voor jou bitter is.

1506. Deze straf moet er voor allen onmiddellijk zijn,

1507. ter dood brengen, al wie voorbij de wetten wil handelen.

1508. Er zouden weinig misdadigers zijn.

1509. Zaad van Atreus, hoe ben jij na veel leed

1510. met moeite in vrijheid gekomen,

1511. door deze onderneming tot perfectie gebracht.
